

Måndagen den
24 maj 1976

Måndagen den 24 maj

Kl. 15.00

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

*Meddelande om
tidpunkt för
besvarande av
interpellation*

§ 2 Meddelande om tidpunkt för besvarande av interpellation
1975/76:173 om kollektivanslutning av fackliga avdelningar till politiskt parti

*Om fotografering av
demonstrationståg*

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag har att meddela att jag inte är i tillfälle att inom föreskriven tid besvara herr Gustavssons i Alvesta interpellation om kollektivanslutning av fackliga avdelningar till politiskt parti.

Jag avser att besvara interpellationen i samband med kammarens behandling av konstitutionsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975/76:209 om ändring i regeringsformen.

§ 3 Om fotografering av demonstrationståg

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) den 13 maj anmälda fråga, 1975/76:364, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat mig om jag anser det förenligt med mötesfriheten och förbudet mot åsiktsregistrering att polisen på det sätt som skedde den 1 maj i Stockholm fotograferar demonstrationståg.

Herr Hermansson säger att polisen enligt pressuppgifter skulle ha fotograferat demonstrationen Arbetarpolitik och socialism den 1 maj i Stockholm. Enligt vad jag har inhämtat är dessa uppgifter felaktiga. Någon fotografering genom polisens försorg förekom alltså inte.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Bakgrunden till min fråga är vad som från en rad iakttagare inrapporterats om polisens agerande i samband med demonstrationen Arbetarpolitik och socialism den 1 maj i Stockholm.

En rad personer har uppgivit att de iakttagit fotografering från en polisbil. Sådan aktivitet har rapporterats dels från demonstrationens startpunkt, dels från dess mål. Vidare har personer iakttagit fotografering från en polisbil som kört längs efter demonstrationen.

Det handlar här givetvis om indicier eftersom det är svårt att visa att bilder verkligen tagits om man inte har dem i sin hand. Men om en bil har vindrutan nedvevad och ett objektiv sticker ut är det svårt att förstå vilket syfte detta skall tjäna om inte fotografering.

Måndagen den
24 maj 1976

*Om fotografering av
demonstrationståg*

Jag förutsätter alltså att polisen inte arbetar med kameraattrapper och att dess handlande kan logiskt förklaras. Om justitieministern anser detta senare vara en överdrift får han protestera.

Representanter för polismyndigheterna har förnekat att fotografering förekommit. De medger emellertid att kameror funnits till hands. De skulle användas vid eventuellt bråk. Något sådant förekom dock inte i samband med vpk-demonstrationen. Fotograferingen förefaller alltså ha varit en rutinmässig åtgärd. Sådan fotografering har karaktär av åsiktsregistrering och strider mot lagen. Den är också ett hot mot mötesfriheten.

Justitieministern utgår i sitt svar från polisens uppgifter. Tyvärr har vi under de senaste åren haft en rad fall av åsiktsregistrering – telefonavlyssning, underrättelseverksamhet på arbetsplatser osv. – där polismyndigheterna förnekat dylik verksamhet tills bevisningen blivit överväldigande.

Herr talman! Samtidigt som jag formellt tackar justitieministern för hans svar vill jag säga att jag anser det värdefullt om justitieministern ville deklarera här att rutinmässig fotografering från polisens sida av t. ex. en demonstration enligt hans uppfattning inte är förenlig med mötesfriheten och förbudet mot åsiktsregistrering.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Vi kan tyvärr inte komma längre beträffande det aktuella fallet. Jag måste lita på de uppgifter jag har fått från den ansvariga polisleddningen. Men saken har också, som herr Hermansson framhöll, en principiell sida, och beträffande den skulle jag vilja säga följande.

Först vill jag nämna att det är varje medborgares rätt att fotografera t. ex. demonstrationer. En sådan rätt ingår i den grundlagsskyddade informationsfriheten. Fotografering utgör i och för sig inget ingrepp i mötesfriheten eller någon kränkning av förbudet mot åsiktsregistrering. Men därmed är givetvis inte sagt att polismän i tjänsteutövning utan vidare får fotografera demonstrationer. Tvärtom bör det som regel inte få förekomma.

Ibland kan emellertid fotografering vara en lämplig metod att förebygga eller uppdaga brott i samband med demonstrationer. Förekommer brottslig verksamhet i samband med demonstration – demonstranterna utsätts t. ex. för angrepp av åskådarna – eller det finns grundad anledning att räkna med att brott kommer att förövas finns självfallet inte något hinder mot att fotografering sker. Genom fotografering kan man i så fall få fram bevis om vad som verkligen inträffat.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för den principiella deklarationen.

Nu förekom det inget bråk, som polisen uttryckte sig i en tidningsintervju, det förekom inget brott i samband med den här demonstrationen, så det fanns alltså ingen anledning att tillämpa den sista regeln

som herr justitieministern föredrog. Man bör i stället tillämpa den andra regeln han nämnde, nämligen att det principiellt inte är lämpligt att polis i uniform rutinmässigt fotograferar ett demonstrationståg. Jag skulle vilja tillägga att jag heller inte anser det lämpligt att civilklädd polis gör det i sin tjänsteutövning. Däremot vill jag naturligtvis inte inskränka den informationsfrihet som bör existera för varje medborgare.

Men det avgörande är ju hur bilder tagna i ett sådant sammanhang sedan används. Herr justitieministern säger att uppgift står mot uppgift när det gäller det konkreta fallet. Faktum kvarstår att en polisbil enligt en rad vittnesbörd med nerrullad sidoruta och kameraobjektiv i bilfönstret har uppträtt invid och längs efter demonstrationen Arbetarpolitik och socialism den 1 maj i Stockholm.

Jag kan naturligtvis inte bevisa att man använt denna kamera för fotografering, men jag tycker att indicierna talar för detta. Oavsett hur därmed har varit fallet skulle jag vilja ge polisledningen i Stockholm, eller den myndighet som kan anses apostroferad, det rådet att icke utfärda order om handlingar eller alternativt att tillhålla underordnad att icke utföra handlingar som innebär en provokation mot demonstrationer.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Det sistnämnda kan jag helt instämma i.

Beträffande det aktuella fallet vill jag bara tillägga att vi infordrat uppgifter från polisledningen i Stockholm, och det är den som svarar för uppgiften att demonstrationen inte har fotograferats. Om så hade skett borde det finnas några fotografier som de ansvariga i polisledningen hade sett. Men det finns inte några sådana. Därför tycker jag att den uppgift som lämnats förefaller trovärdig. Om något missförstånd har uppstått vet inte jag. Principiellt vill jag bara vidhålla vad jag sagt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om utgivningen och spridningen av noter

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara fru Mogårds (m) den 11 maj anmällda fråga, 1975/76:361, och anförde:

Herr talman! Fru Mogård har frågat mig när jag avser att i enlighet med litteraturutredningens förslag låta en särskild sakkunnig utreda problem som är förknippade med utgivning och spridning av noter. Fru Mogård vill också veta om jag avser att vidta några åtgärder för att stödja utgivning av äldre svenska musikalier i avvaktan på att en utredning kommer till stånd.

Det kulturpolitiska reformprogram som nu har genomförts har inriktats på huvudfrågorna i de utredningsförslag som har lagts fram. Det finns emellertid anledning att senare överväga också några av de mera detaljbetonade frågor och uppslag som utredningarna har behandlat. Till

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om utgivningen
och spridningen av
noter*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om utgivningen
och spridningen av
noter*

dem hör de problem som är förknippade med utgivning av noter. Där finns ett klart samband med andra frågor som gäller tillgängligheten av musikaliska och andra verk för användning i olika sammanhang, särskilt inom det amatörkulturella området.

Fru MOGÅRD (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret på mina frågor. Det var förvånande negativt. Den andra frågan besvarades inte alls, men det skall väl tolkas som nej.

Litteraturutredningen föreslog i sitt huvudbetänkande i början av år 1974 att utgivningen och spridningen av noter skulle specialutredas. Några huvudproblem berördes: svårigheterna för unga och nya tonsättare att bli utgivna, den allt sämre lagerhållningen av klassiker. Vidare togs det förhållandet upp att svenska tonsättare inte så sällan utger sina verk i utlandet – noter är ju en internationell vara. Att detta har fått stora negativa följder för svenskt musikliv är obestridligt.

Noter är i musikhandeln närmast en marginalvara i förhållande till grammfonskivor, musikinstrument och ofta radio- och TV-apparater, bandspelare etc. Även om det fortfarande finns ett tiotal affärer som mer eller mindre specialiserat sig på notförsäljning, inte minst på postorder, så har medlemmarna i Musikhandlareföreningen, som representerar endast handeln med noter, stadigt minskat de senaste åren.

Många väsentliga kompositioner av svenska tonsättare finns f. n. endast i manuskriptform hos STIM. De är alltså inte tillgängliga för den musikintresserade allmänheten och det innebär också svårigheter för yngre yrkesmusiker. Den äldre musiken uppvisar stora luckor – t. ex. har Wilhelm Stenhammars pianokonserter i klaverutdrag inte funnits i marknaden på över tjugo år, Tor Aulins violinkonserter inte på mer än trettio år.

Alternativet för musikintresserade är då notbibliotek. Men också de är underförsörjda med anslag.

I utredningen nämndes utgivningsstöd och lagerhållningsstöd som tänkbara åtgärder.

I remissomgången yttrade sig bl. a. Musikförläggareföreningen och Musikhandlareföreningen, som underströk den allvarliga situationen. Musikhandlareföreningen föreslog att man provisoriskt skulle införa ett utgivningsstöd på 200 000 kr.

Men ingenting har ännu hänt. Förklaringen är enligt statsrådets svar att det här är en detaljbetonad fråga. Jag vill understryka att jag inte delar statsrådets bedömning. Jag vädjar till herr Zachrisson att utse sakkunniga, så att underlag för åtgärder kan tas fram.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Jag vill bara säga till fru Mogård att svaret på frågan inte skall tolkas som nej. Vi har under åren diskuterat dessa frågor i

de årliga överläggningarna med KLYS, dvs. företrädarna för konstnärsorganisationerna. Där har vi varit medvetna om att det inte har funnits några direkta konkreta uppslag, som man skulle kunna följa.

För några veckor sedan lade Svenska tonsättareföreningen fram ett mycket intressant förslag, som har presenterats på departementet. Jag förstår att det är i samband därmed som fru Mogård har ansett att hon behövde ställa den här frågan. Det uppslaget skall vi pröva i överläggningar med konstnärsorganisationerna, och det är därför möjligt att man inte behöver sätta till någon särskild sakkunnig utan att det går att vidta åtgärder direkt, efter de uppslag som Tonsättareföreningen har lagt fram.

Fru MOGÅRD (m):

Herr talman! Den senaste utläggningen från statsrådet ger en helt annan bild än det svar som upplästes först från talarstolen. Jag är naturligtvis tacksam om det blir litet fart på den här saken. Jag vill än en gång understryka att det här faktiskt är en allvarlig fråga – inte bara för det amatörkulturella området utan också för yrkesmusikerna. Det är skrämmande – om man bedriver en aktiv kulturpolitik – att det finns sådana brister som jag nämnde i mitt första inlägg. Men jag är betydligt mer tacksam sedan herr statsrådet nu har utvecklat frågan ytterligare.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om säkerheten på flygbåtar

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fru Tillanders (c) den 19 maj anmälda fråga, 1975/76:370, och anförde:

Herr talman! Fru Tillander har frågat mig om jag med hänsyn till de risker som kan vara förknippade med flygbåtstrafiken och de speciella förhållandena inom denna är beredd medverka till att en pågående genomgång av brandsäkerhetsfrågor på båtar påskyndas.

Kraven på bärplansfartyg när det gäller hastighet och vikt har lett till att lättmetall i allmänhet används som byggnadsmaterial. Detta är ett förhållande som måste beaktas från brandskyddssynpunkt.

Frågan om säkerheten för nya typer av fartyg, t. ex. svävare och bärplansfartyg, behandlas f. n. inom Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationens (IMCO:s) underkommittéer. Huvudansvaret ligger hos kommittén för fartygs konstruktion och utrustning. Vidare deltar flera andra kommittéer, bl. a. de för brandskydd, stabilitet och flytbarhet och för livräddningsutrustning. Ett fullständigt utkast till regler föreligger och väntas bli slutbehandlat i december i år. Reglerna kan komma att antas i IMCO:s sjöfartssäkerhetskommitté vid vårsammanträdet år 1977.

F. n. gäller i Sverige inga särbestämmelser för dessa bärplansfartygs konstruktion och utrustning. För brandskyddet tillämpas de säkerhetsbestämmelser som avser passagerarfartyg i allmänhet. Sjöfartsverkets de-

taljbestämmelser i fråga om brandskyddet är från år 1970. Vid den praktiska tillämpningen har emellertid särskild uppmärksamhet ägnats frågorna om utrymningsvägar och kravet på att material i inredningen är godkänt från brandskyddssynpunkt. Detta har skett med hänsyn till dessa fartygs särskilda konstruktion.

Sjöfartsverket har undersökt rapporter om olyckor sedan år 1972 och har inte funnit att något av de svenska bärplansfartygen har varit utsatt för olycka. Avslutningsvis vill jag också nämna att trafik med svenska bärplansfartyg f. n. bedrivs endast mellan Malmö och Köpenhamn.

Fru TILLANDER (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga, som jag tolkar ganska positivt. Då tänker jag särskilt på den passus där det sägs att ett fullständigt utkast till regler föreligger och väntas bli slutbehandlat i december i år.

Säkerhetsfrågorna är naturligtvis ständigt föremål för uppmärksamhet. Det förstår jag väl. Men det som egentligen föranledde min fråga var att säkerhetsnormer som kanske varit tillräckliga – och jag tänker då speciellt på brandsäkerhetsnormer – snabbt föråldras genom den tekniska utvecklingen. Då tänker jag inte bara på att hastigheterna ökas och att kapacitetsutnyttjandet effektiviseras utan också på att fartygstyperna blir mer specialiserade. Därför måste också normsystemet för säkerheten utvecklas, specialiseras och specificeras, vilket tydligen nu också sker. Kontrollen av efterlevnaden borde heller inte få eftersättas.

Också nya material, t. ex. för inredning och skrov, vad gäller både säkerheten för passagerarna och arbetsmiljön och tryggheten för de anställda ställer större krav på myndigheternas uppmärksamhet. Det gäller ju att "tänka efter före" – eftertänksamhet får inte vara något som i likhet med efterkloshet kommer först efteråt.

Material med stor brännbarhet och egenskaperna att utveckla mycket rök och giftiga gaser har på senare tid diskuterats mycket som en följd av brandkatastrofer med tragisk utgång. Det har då gällt fall som inträffat på landbacken. Att flygbåtarna kräver speciell uppmärksamhet hänger samman med att de relativt sett är ganska nya. De måste med tanke på passagerarantalet vara förhållandevis små om trafiken skall löna sig. Detta leder oundvikligen till sträng hushållning med utrymme, och det påverkar disponeringen. Passagerarna ner till och upp från salonger under däck är tilltagna för att tillgodose passagerarströmmen under av- och påstigning vid normala förhållanden, men hur går det vid en hastig utrymning? Kan inte trappuppgångar plötsligt visa sig vara för trånga? Existerar i en sådan situation tillräcklig utrymningskapacitet och har befäl och besättning kunskap som ständigt hålls aktuell, t. ex. genom övningar för hur beredskapsåtgärder snabbt kan mobiliseras?

Statsrådet avslutar svaret med att slå fast att sjöfartsverket har undersökt rapporter om olyckor sedan år 1972 och funnit, att inte något av de svenska bärplansfartygen varit utsatt för olycka. Det förhållandet

att det hittills inte har inträffat någon olycka kan tolkas positivt. Det visar trafikens säkerhet, som i sin tur kan ses som en följd av förebyggande åtgärder. Men det kan också ha den negativa effekten att den kan invagga i en säkerhet som kan bädda för ett nymornat uppvaknande.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det är väl viktigt att som svar på det som fru Tillander nu frågade om nämna – utöver vad jag anfört i mitt svar – att bärplansfartygen, liksom fartyg i övrigt, underkastas fortlöpande besiktning. Dessutom förekommer extra besiktningar när det uppstår särskild anledning att göra sådana.

Under 1971 exempelvis gjordes en sådan extra inspektion i ett av bärplansfartygen, och det ledde till att utrymningsvägarna justerades och klädseln i stolarna undersöktes – för att ta ett par exempel.

Jag nämnde i mitt svar att man f. n. utarbetar internationella regler för dessa specialfartyg. Reglerna tar naturligtvis sikte på hela sjösäkerhetssituationen. Vad som särskilt har intresse för brandskyddet är bl. a. krav på anordningar just för snabb utrymning och att snabb sjöräddningsinsats skall vara möjlig under hela resan.

Det är väl i det sammanhanget också värt att nämna kravet på att fartyg av denna typ under hela resan håller ständig radiokontakt med sin basstation.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om utformningen av formulär vid körkortsprov

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr förste vice talmannen *Bengtsons* (c) den 14-maj anmällda fråga, 1975/76:365, och anförde:

Herr talman! Herr förste vice talmannen Torsten Bengtson har frågat mig om jag anser att det överensstämmer med den objektivitet som bör iakttas vid prov för erhållande av körkort att det i de av statens trafiksäkerhetsverk utfärdade "Förarprotokoll" endast markeras en viss form av utbildning.

Vid statens trafiksäkerhetsverk förrättas förarprov med körkortssökande som anmäls till prov genom trafiksskola eller privat.

För notering av iakttagelser under olika delmoment av provet och för anteckning av provresultatet använder förrättningsman vid verket en blankett, Förarprovspankoll.

Vissa protokollsuppgifter fylls i av kontorspersonalen före provet, nämligen sökandens namn, personnummer, sökt körkortsklass, tidigare körkortsinnehav och eventuella villkor för körkort. Dessutom anges om sökanden anmälts till provet genom trafiksskola eller privat. Har sökanden anmälts till prov genom trafiksskola antecknas också skolans namn. Enligt

Måndagen den
24 maj 1976

*Om utformningen
av förmulär vid
körkortsprov*

min mening innebär det förfaringssätt som jag här har beskrivit inte att objektiviteten på något sätt eftersätts.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Eftersom herr förste vice talmannen Bengtson inte har tillfälle att vara närvarande här i dag, ber jag att å hans vägnar få framföra ett tack till kommunikationsministern för svaret på hans fråga.

Jag vet inte om herr Bengtson anser att svaret är tillfredsställande. Dock kan väl konstateras att kommunikationsministern här klart har sagt ifrån att det tillämpade förfaringssättet vid körkortsprov enligt hans mening inte innebär att objektiviteten på något sätt eftersätts.

Det kan finnas anledning att fråga sig: Varför har man skyldighet att anteckna namnet på trafikskolan i det s. k. förarprovsprotokollet? Det kan vara av värde att få veta det. Är det för att få fram antalet personer som blivit kuggade eller på något sätt inte klarat av provet? Eller vad är anledningen till att man skall anteckna trafikskolans namn?

Jag är som sagt tillfredsställd med att av det lämnade svaret framgår att det inte förekommer någon diskriminering mellan olika slags utbildning. Jag hoppas att frågeställaren därmed också är nöjd med svaret – även om jag skulle vara intresserad av att veta varför det just är så nödvändigt att man antecknar trafikskolans namn.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag hoppas naturligtvis också att förste vice talmannen Bengtson är nöjd med svaret, men jag kan väl som en replik till den fråga som herr Börjesson i Falköping här tog upp nämna att det i 34 § körkortskungörelsen anges att sökande vid förarprov i vissa fall skall förete bevis om förarutbildning. Föreskriften gäller oavsett om utbildningen har skett i trafikskola eller om den har skett privat. Som ett led i inspektionsverksamheten tar trafiksäkerhetsverket på grundval av förarprovsprotokoll fram statistik över antalet godkända och underkända prov för varje trafikskola och totalt för samtliga trafikskolor. Sådan statistik redovisas också för varje förrättningsman och för totalt privat anmälda prov.

En granskning av de statistiska uppgifterna och provresultaten ger inte något belägg för antagandet att förrättningsmans kännedom om huruvida körkortssökande anmält sig till prov genom trafikskola eller privat skulle inverka på objektiviteten vid bedömningen av provet. Jag vill också framhålla att den teoretiska delen av förarprovet sker i form av standardprov, som helt utesluter subjektiva bedömningar.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det senaste klargörande inlägget, och jag är därmed nöjd med det lämnade svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om aviserad prishöjning på järnvägssträckan Hallsberg–Örebro

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om aviserad
prishöjning på
järnvägssträckan
Hallsberg–Örebro*

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Anderssons i Örebro (fp) den 19 maj anmälda fråga, 1975/76:369, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Örebro har frågat mig om jag, mot bakgrund av att regeringen diskuterar nya prisreglerande åtgärder, anser det rimligt att, som SJ avser, höja priset för en resa mellan Hallsberg och Örebro med 56 %.

SJ ser fortlöpande över sitt taxe- och rabattsystem för att anpassa det till utvecklingen. När det gäller bl. a. tågresor fram och åter på sträckan Örebro–Hallsberg avser SJ – enligt vad jag inhämtat – att inom kort slopa en speciell s. k. endagsrabatt som inneburit en rabattering av mellan ca 3 och ca 6 kr. per resa.

Då detta är en fråga som SJ självt har att avgöra i anslutning till sina kommersiella överväganden, har jag inte anledning att närmare kommentera SJ:s åtgärd.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Det har varit intressant att få höra kommunikationsministern kommentera denna utveckling och SJ:s förslag om att ta bort rabatten för de här endagsresorna.

Det är alldeles tydligt att de har varit populära. År 1975 gjorde trafikdistriktet i Örebro en bedömning i form av stickprov på antalet resande med endagsbiljett. Det visade det sig då att under en månad reste 1 250 personer mellan Hallsberg och Örebro. Mellan Kumla och Örebro var antalet resande 500. Mellan Frövi och Örebro reste 400 och mellan Lindesberg och Örebro 215 personer.

Det är klart att de som tidigare har utnyttjat dessa rabatter och som har bil nu i huvudsak kommer att använda bilen. Besvärligt blir det självfallet för dem som inte har bil.

Men det är förvånansvärt att sådana här beslut fattas. Det förs ju en allmän debatt om de kollektiva trafikmedlen, och det framhålls i den debatten att man på alla sätt bör stödja och uppmuntra människor att utnyttja dem. Riksdagen fattade f. ö. så sent som i onsdags för två veckor sedan ett beslut i denna riktning. Det sägs på s. 19 i trafikutskottets betänkande nr 18 att försök med sänkning av biljettpriserna för att popularisera det kollektiva resandet bör bibehållas så länge utredningsarbetet pågår.

Man kan inte komma ifrån att ett slopande av endagsrabatten medför rätt kraftiga prishöjningar – de ligger mellan 25 och 65 %. Detta gäller för resande från Örebro till alla orter som ligger utanför Örebro och för resande till Örebro. Nuvarande pris för en endagsbiljett är t. ex. mellan Lindesberg och Örebro 17 kr., men det blir nu höjt till 28 kr. För sträckan Frövi–Örebro är priset i dag 11 kr. men det blir 17:20, för Kumla–Örebro

är priset 9 kr., men det höjs till 12:40 och för Hallsberg-Örebro är priset i dag 11 kr. på endagsbiljett men det blir sedan 17:20. Man frågar sig då vad orsaken är till dessa kraftiga prishöjningar. Jag förstår att SJ självt bestämmer och bedömer vad SJ anser vara rimligt. Det gjorde väl SJ också när dessa endagsresor infördes. Det är ju inget tvivel om att de har slagit väl ut. Att det är besvärligt att sälja endagsbiljetter, att det tar sådan tid – att den resande måste tillfrågas vart han skall åka, om det skall vara endagsbiljett, osv. – kan ju inte vara skälet till beslutet, som anförs från den kommersiella avdelningen på SJ.

Statsrådet må väl hålla med mig – mot bakgrund av den debatt som i dag förs om de kollektiva trafikmedlen – om att man borde uppmuntra dessa resande i stället för att driva ut dem, på vägarna.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag håller herr Andersson i Örebro räkning för att han inte i sin fråga har begärt att jag skall vidta någon åtgärd. Han har ställt frågan vad jag anser om det som SJ här har tänkt sig att företa. Jag tycker att det trots allt är viktigt att på nytt ifrågasätta om vi från riksdagens och regeringens sida skall gå in och detaljreglera på områden av det här slaget. SJ har en gång fått förtroendet att pröva de kommersiella grunderna för olika former av rabatter.

Sedan det är sagt vill jag framhålla att det är självklart att de beslut som riksdagen har tagit i anledning av trafikpolitiska motioner, utskotts- betänkanden osv. i sinom tid kommer att tillställas bl. a. SJ för att man utifrån dessa riksdagsbeslut skall ha möjligheter att, om så befinnes riktigt, ändra på gällande regler.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag är självfallet ingen vän av detaljreglering. Men det kan mot bakgrund av den allmänna debatten om de kollektiva trafikmedlen betraktas som orimligt att så här bryta ut en del. Givetvis får SJ göra sin bedömning. Men den stämmer föga överens med den policy som riksdagen uttalat sig för. Det är alldeles tydligt att SJ har en helt annan syn på dagligtrafikanterna än vad riksdagen har.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om information rörande ändrad trafikområdesindelning vid SJ

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Magnussons i Kristinehamn (vpk) den 20 maj anmälda fråga. 1975/76:377, och anförde:

Herr talman! Herr Magnusson i Kristinehamn har frågat mig om jag anser att det är en ur demokratisk synpunkt riktig princip att tjänstemän

i centralförvaltningen inte motiverar SJ:s beslut i fråga om ändrad trafikområdesindelning inför berörda kommuner eller andra instanser.

Frågan torde ha ställts mot bakgrund av SJ:s beslut att slå samman nuvarande Hässleholms och Kristianstads trafikområden till ett trafikområde.

Jag vill först nämna att SJ:s beslut om sammanslagning av de båda trafikområdena har överklagats till regeringen och att ärendet f. n. är föremål för prövning inom mitt departement. Jag är därför inte beredd att gå in på denna fråga i sak.

Vad gäller herr Magnussons fråga har SJ enligt uppgift före sitt beslut haft samråd med berörd personal och gett bl. a. närmast berörda kommuner information om bakgrunden till åtgärden.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på frågan.

Kommunikationsministern vet lika bra som jag hur det ofta går till när man ställer frågor: Man får brev från människor som påtalar saker som inträffar.

Så är förhållandet med den här frågan, och jag vill gärna framhålla att jag inte känner till de fakta som ligger bakom de sammanslagningar av trafikområden som skett. Jag tänker inte alls beröra den sidan av saken.

Det som både brevskrivaren och jag själv tycker är intressant att belysa är däremot den information till kommuner och andra som sker i sådana här fall. Enligt tidningen Norra Skåne – jag har fått uppgiften genom SJ:s pressklipp – gavs besked till Hässleholms kommun om sammanslagning av Hässleholm och Kristianstad genom ett SJ-meddelande som endast talade om beslutet som sådant men inte på något sätt gav skäl för det.

SJ:s centralförvaltning har också förklarat att detta är i enlighet med SJ:s rutin. Någon som helst skriftlig utvärdering eller beslutsmotivering förekommer *inte* i sådana här sammanhang.

Man har sagt från Hässleholms kommuns sida att det här kolliderar med vad som är brukligt inom den kommunala demokratin. När man nu ville överklaga beslutet hade man ingenting att ta på som kunde ligga till grund för överklagande. Det menar kommunen är en i högsta grad otillfredsställande utformning av beslutsprocessen vid SJ i en tid då vi skall gå mot en alltmer demokratiskt utformad trafikpolitik.

Jag vill instämma i detta. Det måste ju vara ett ur demokratiska synpunkter riktigt krav att kommunerna på ett tillfredsställande sätt ges information och skriftliga motiveringar för sådana förändringar i transportapparaten som kommunerna är berörda av – inte minst då mot bakgrund av de senaste årens trafikpolitiska debatt, som ju handlat mycket om kommuners och läns inflytande vid utformandet av trafikpolitiken.

Nu säger kommunikationsministern att SJ har haft samråd med berörd personal och givit bl. a. närmast berörda kommuner information om bak-

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om information
rörande ändrad
trafikområdesin-
delning vid SJ*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om medel till
fortsatt upprustning
av väg 989*

grunden till åtgärderna. Det strider mot de upplysningar som stått att läsa i den tidning jag åberopade och där vederbörande tjänsteman hade gjort en kategorisk förklaring. Det skulle ha varit så att man fått muntlig information vid en uppvaktning, och det har väl också kommit fram upplysningar vid tidningsintervjun. Om detta är sant vill jag fråga om det i så fall kan anses vara en tillfredsställande ordning.

Jag kan naturligtvis inte säga om det som stått i tidningen och i SJ:s pressklipp är riktigt eller om det som kommunikationsministern säger är sant. Men jag tror att kommunikationsministern håller med mig om att den principen borde vara klar, att skall man vidta förändringar i transportapparaten av något slag bör i alla-fall kommunerna på ett fullt betryggande sätt få reda på vad det handlar om, och informationen bör även kunna ges på ett sådant vis att man har material för eventuella överklagningar o. d.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill bara till det sista ha sagt att jag i mitt svar refererat uppgifter som jag fått från statens järnvägar.

Jag vill också omtala att Hässleholms kommun, som är närmast berörd, bett att få komma till mig. Jag har därför bjudit in representanter för kommunen till ett sammanträffande som skall äga rum om några dagar. Jag utgår från att vid det samtal vi då kommer att föra skall både den information som hittills har lämnats och vad kommunen skulle ha önskat eller önskar sig att få en klar belysning.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för kommunikationsministerns besked. Men jag tar ju inte bara upp den här enskilda frågan, där man enligt vad det verkar kommer att få en ordentlig information, utan jag tänker på att det även framdeles kan uppstå sådana här situationer. Därför tycker jag det är viktigt att man trycker på principen, och det är detta som jag gärna vill ha kommunikationsministerns syn på.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om medel till fortsatt upprustning av väg 989

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Stjernströms* (c) den 20 maj anmälda fråga. 1975/76:381, och anförde:

Herr talman! Herr *Stjernström* har frågat mig om jag är beredd att – i enlighet med de riktlinjer som riksdagen uttalat – ställa medel till förfogande så att bl. a. väg 989 kan färdigställas.

Väg 989 mellan Strömsund och Backe i Jämtlands län har under de två senaste åren kunnat upprustas med medel från anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar. De arbeten

som sålunda påbörjats färdigställs till sommaren.

I årets budgetproposition föreslog regeringen att anslaget även för kommande år skulle upptas med 200 milj. kr. för sådana olika byggnads- och förbättringsåtgärder som är angelägna ur såväl sysselsättnings- som vägsynpunkt. I den lista som departementet i vintras överlämnade till arbetsmarknadsstyrelsen och vägverket som underlag för diskussioner om fördelningen av det föreslagna anslaget förutsattes att medel skulle fördelas för fortsatt upprustning av väg 989.

Genom de borgerliga ledamöternas röstning när anslaget i april behandlades i riksdagen avlogs som bekant regeringens förslag i fråga om detta anslag. I stället ökades vägverkets ordinarie drift- och byggnadsanslag med 200 milj. kr. Hur dessa medel skall fördelas på län och på olika objekt blir beroende av den prioritering som vägverket och länsstyrelserna kommer att göra. I sammanhanget vill jag nämna att väg 989 inte ingår i de vid senaste årsskiftet fastställda flerårsplanerna för vägbyggandet under perioden 1976–1980.

Vilka vägobjekt som kommer att utföras som beredskapsarbeten avgörs i enlighet med gällande bestämmelser av arbetsmarknadsverket efter samråd med vägverket. Arbetsmarknadsverkets program för beredskapsarbeten för nästkommande vinter är f. n. under utarbetande. I vilken mån arbeten på de vägar som kommer att ingå i programmet sedan kommer till utförande är främst beroende av arbetsmarknadssituationen för byggnads- och anläggningsarbetare i de olika regionerna. Enligt den praxis arbetsmarknadsverket och vägverket följer skall de vägobjekt som ingår i flerårsplanerna för vägbyggandet i första hand väljas som beredskapsarbeten.

Herr Stjernströms påstående i sin fråga att riksdagens beslut innebär att medel ställts till förfogande bl. a. för upprustning av väg 989 är felaktigt. I själva verket innebar riksdagens beslut avslag på regeringens förslag till fortsatt upprustning av väg 989.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Kommunikationsministern förnekar att riksdagsbeslutet innebar en satsning på de vägar som också kommunikationsministern i sitt pressmeddelande ansåg borde upprustas. Men då tycker jag att kommunikationsministern borde litet närmare studera vad som sades i trafikutskottets betänkande 1975/76:11 och likaså vad som sades i debatten den 9 april av företrädare för utskottet, vilket ledde till att riksdagen sedan följde trafikutskottets hemställan och klart uttalade att beträffande vissa av de i pressmeddelandet men ej i vägverkets sammanställning upptagna arbetena borde få fortsätta och färdigställas.

Utskottet förklarade också att det dessutom finns vägar som behöver upprustas, och utskottet skrev i sammanhanget: "Enligt utskottets mening föreligger från sysselsättningssynpunkt en sådan situation att medel härav" – alltså från den begärda finansfullmakten om 1 500 milj. kr.

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om medel till
fortsatt upprustning
av väg 989*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om medel till
fortsatt upprustning
av väg 989*

– ”nu bör ställas till förfogande för vägarbeten bl. a. i skogslänen.”

Men sedan skickade alltså kommunikationsministern en skrivelse till en kommun och sade att med det riksdagsbeslutet äventyrar man sysselsättningen i skogslänen. Detta säger Sveriges kommunikationsminister. Men jag hävdar att riksdagen fattade ett sådant beslut att statsrådet, om han har någon vilja att rusta upp dessa vägar, har riksdagen bakom sig. Och jag finner det anmärkningsvärt att landets vägminister inte är angelägen om att tillvarata den möjligheten.

Nu säger statsrådet i svaret:

”I vilken mån arbeten på de vägar som kommer att ingå i programmet” – alltså det kommande beredskapsprogrammet – ”sedan kommer till utförande är främst beroende av arbetsmarknadssituationen för byggnads- och anläggningsarbetare i de olika regionerna.” Om man alltså skall försöka tyda kommunikationsministerns uttalande till Strömsunds kommun – där han säger att vi äventyrar sysselsättningen i skogslänen – så torde man väl av den meningen i svaret ändå få läsa ut att de vägar som jag nu har nämnt kommer till utförande.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag måste tillstå att det är något rörande över centerpartiet – för att inte tala om att det också är litet rörigt i partiet. I den budgetproposition som regeringen framlade i januari föreslogs 200 miljoner till särskilt anslag till byggnads- och förbättringsåtgärder. Ett par veckor innan riksdagen behandlade detta förslag meddelade departementet sin avsikt att ta upp diskussioner med vägverket och arbetsmarknadsverket om en viss fördelning av detta anslag. I den förteckning som då meddelades fanns väg 989 upptagen; vilket belopp som skulle anslås angavs inte, men vägen fanns med.

Vid riksdagens behandling av denna fråga anmälde centerpartist efter centerpartist med instämmande av representanter för övriga borgerliga partier att anslaget för väguppbyggnad inte var någonting som regeringen och kommunikationsministern skulle lägga sin hand vid – det skulle vägverket och möjligen också arbetsmarknadsverket sköta utan inblandning från regeringens och särskilt kommunikationsministerns sida.

Riksdagen fattade beslut i enlighet med detta, och nu har man upptäckt – herr Stjernström har gjort det först av de borgerliga; det kommer väl fler – att de vägar som ursprungligen föreslagits få en viss tilldelning inte fått denna tilldelning enligt det beslut riksdagen fattade. Då ställer herr Stjernström frågan: Är statsrådet beredd att ställa medel till förfogande så att bl. a. väg 989 kan färdigställas? Det statsråd som för en månad sedan var helt inkompetensförklarad och över huvud taget inte fick lägga sig i någon fördelning av vägenslagen är nu den som ställs till svars för att bl. a. väg 989 inte får de medel som redan fanns anslagna vid den tidpunkt då riksdagen behandlade vägenslagen.

Jag vet inte om det är den starka opinion som uppstått i de berörda trakterna som föranlett herr Stjernström att ställa denna fråga. Men nog

torde det vara snudd på rekord att man inom loppet av en månad på det sättet desavouerar det beslut man själv har varit med om att fatta i riksdagen.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Det är beklagligt att statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet känner sig så stött i kanten.

Frågan är här: Är statsrådet beredd att fullfölja det beslut som riksdagen har fattat? Men statsrådet är bara stött i kanten för att han inte fick som han ville av majoriteten i riksdagen.

Min fråga är alltså: Är ni beredd att fullfölja det beslut som riksdagen har fattat? Jag skall citera vad utskottets ordförande sade i debatten den 9 april 1976: "Och kommunikationsministern hade också den dåliga smaken att säga" – alltså i pressmeddelandet – "att ett bifall till vårt yrkande skulle äventyra sysselsättningen i skogslänen, detta trots att riksdagen i beredskapsbudgeten upptagit mer än 800 milj. kr., som skulle kunna användas till AMS-arbeten utöver de ordinarie anslagen och som kan utnyttjas inom ramen för en finansfullmakt som riksdagen har gett regeringen."

Riksdagen har alltså givit regeringen en finansfullmakt. Min fråga är nu: Är statsrådet beredd att följa riksdagsbeslutet och då också bygga väg 989, som ligger inom skogslänen och som är angelägen från sysselsättningssynpunkt – det var ju ett viktigt kriterium för kommunikationsministern? Detta är min fråga. Jag är tämligen ointresserad av om statsrådet känner sig förbigången eller ej. Här är frågan: Är ni beredd att följa riksdagsbeslutet? Och det är en fråga som jag tycker att ni skall lämna klart besked om före valet.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! De 200 miljoner som vi diskuterade här i riksdagen för några veckor sedan och som togs bort från det särskilda anslaget har nu i stället lagts på stora vägar runt om i landet av typen E 4 och E 6. Hela anslaget går till det. Det är centerns stöd till glesbygdsvägar. Tillsammans med de två andra borgerliga partierna har centern i riksdagen beslutat att pengar som regeringen föreslagit skulle användas för bl. a. glesbygdsvägar i stället skall läggas på de stora vägarna. Jag tycker det är i högsta grad avslöjande när man på detta sätt försöker diskutera bort ett misstag.

Visst kommer finansfullmakten att användas, om så blir nödvändigt. Arbetsmarknadsverket får anmäla när dessa pengar behövs av sysselsättningsskäl. Det sker i vanlig formell ordning, och det behöver vi inte vara oroliga för, herr Stjernström. Men – låt mig säga det innan det glöms bort – för att människorna i bygder av den typ vi nu diskuterar skall få sina vägar upprustade måste vi först enligt herr Stjernström och centerpartiet ha en stark arbetslöshet i bygden. Skall dessa människor behöva invänta en tung arbetslöshet och endast via detta speciella anslag

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om medel till
fortsatt upprustning
av väg 989*

kunna få sina vägar upprustade? De 200 miljonerna var avsedda inte bara för att hjälpa sysselsättningssvaga bygder utan även för andra former av vägbygge.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Nu har kommunikationsministern valt en annan taktik – nu är han inte längre stött i kanten, utan nu är propagandaministern ute: Skall det behövas en stark arbetslöshet för att man skall kunna bygga dessa vägar? frågar herr Norling.

Men det är ju statsrådet själv som i skrivelse till Strömsunds kommun har sagt att med de borgerligas förslag äventyras sysselsättningen i skogslänen. Detta har Bengt Norling själv skrivit under. I den bygd där denna väg finns äventyras alltså sysselsättningen, enligt herr Norlings påstående. Om så är fallet – och visst är det ont om sysselsättning – borde kommunikationsministern kunna ge beskedet att finansfullmakten skall utnyttjas. Regeringen har fått riksdagens fullmakt att utnyttja 1 500 miljoner för detta ändamål. Då bör statsrådet kunna ge ett besked. Han kan t. ex. säga: Jag har skrivit till Strömsunds kommun och sagt att det är betydelsefullt för den här bygden att vägen kommer till stånd. Vi har fått en finansfullmakt av riksdagen, och vägen kommer att byggas.

Det beskedet borde statsrådet kunna ge.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det är kanske inte riktigt att vi slutar debatten här.

Om man skall använda finansfullmakten och sätta i gång beredskapsarbeten på vägsidan i ett län skall man enligt praxis utföra de objekt som finns med i fastställda flerårsplaner. Herr Stjernström måste lära sig – om han inte vet det förut – att man tar de objekt som finns i den av länsstyrelsen och vägverket fastställda flerårsplanen. Det upprepade jag gång på gång när riksdagen behandlade vägbudgeten. Man kan inte göra det så enkelt för sig att man med frångående av vad länsstyrelsen och vägverket varit överens om när det gäller prioriteringen bara bestämmer sig för det ena eller andra objektet.

Regeringens avsikt var att man skulle välja ut ett antal objekt – det gäller många fler län än detta – som nu inte kunde komma till utförande. Om sedan vägverket i sin prövning inför kommande vintersäsong finner det rimligt att utöver vad man redan har i beredskapsplanen lägga in ytterligare något objekt vet ingen för dagen. Jag tror inte att herr Stjernström var med den dag för några veckor sedan då vi debatterade denna fråga, och det är tröst, för då hade det varit möjligt för herr Stjernström eller för någon annan att undvika hela detta problem i dag genom att ha medverkat till att riksdagen fattade ett annat beslut.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Jag kan försäkra att jag var med den dagen, och sedan har jag läst protokollet, bl. a. uttalanden av företrädare för utskottsma-

joriteten. Det var ju utskottsmajoritetens förslag som vann, och jag anser att det beslut som riksdagen har fattat skall fullföljas, även om det finns en Bengt Norling som är kommunikationsminister.

Beträffande vissa av de i pressmeddelandet men ej i vägverkets sammanställning upptagna arbetena kan konstateras, säger utskottet, att de redan tidigare drivits som beredskapsarbeten och som sådana snarast bör färdigställas. Det uttalandet har riksdagen alltså godtagit, men då säger Bengt Norling att det är de objekt som finns i flerårsplanerna som skall komma till utförande. Nej, herr Norling, det är de objekt som riksdagen har uttalat sig för. Det är statsrådets uppgift att följa riksdagens beslut, men det är detta ni nu försöker komma ifrån.

Ni har, herr statsråd, att fullfölja riksdagens beslut, och då kommer de här vägobjekten till utförande – om ni vill sätta er ner och läsa vad som har sagts från utskottets sida och av talesmän för utskottet.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det hjälper föga att upplysa herr Stjernström om att de arbeten som tidigare utförts på väg 989 har utförts tack vare de medel som riksdagen gav under tidigare år. Men de 200 miljonerna togs bort i år, och nu gäller helt andra förhållanden. Här tar man 200 miljoner, som är tänkta bl. a. för att öka sysselsättningen i skogslänen, och flyttar över dem till E4, E6 och andra objekt i trakter där det inte finns några sysselsättningsproblem. Herr Stjernström måste väl förstå att man inte kan laborera på det sättet med flyttning från den ena titeln till den andra.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Jag måste återigen förtydliga för herr statsrådet, som av allt att döma inte har läst vad riksdagen beslutat. Riksdagen har uttalat att regeringen skall få utnyttja medel från finansfullmakten för att fullfölja bl. a. vissa av de vägbyggen som togs upp i pressmeddelandet.

Kommunikationsministern säger själv i sin skrivelse till en kommun att det är brist på sysselsättning i området och att det blir svårigheter om man inte får loss vägpengar. Så har då riksdagen beslutat att regeringen får utnyttja sin fullmakt, och nu försöker statsrådet slingra sig ifrån riksdagens beslut. Ni har att fullfölja riksdagens beslut, och fullföljer ni det, så kommer de vägarna till utförande.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Väg 989 och andra vägbyggen som vi hade tänkt oss att kunna påbörja mycket snabbt kommer säkert till utförande så småningom. Nu blev det tyvärr en fördröjning till följd av det beslut som riksdagens borgerliga partier med lottens hjälp drev igenom för några veckor sedan. Det blev en viss försening, men vi har under hand fått klart för oss att förseningen inte behöver bli så förfärligt långvarig. Vi skall arbeta på alla sätt för att människorna i de berörda bygderna inte på grund av det som hänt skall behöva vänta i onödan på färdigställande av för dem helt livsviktiga vägar.

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om medel till
fortsatt upprustning
av väg 989*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om åtgärder för att
minska olycksfalls-
riskerna vid vissa
vägkorsningar*

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Det beskedet ber jag att få tacka för, herr statsråd. Det finns alltså möjligheter att få fram medel till de här vägarna – det förstår jag att det senaste inlägget innebär, och det betyder att kommunikationsministern fullföljer riksdagens beslut.

Sedan vill jag rätta till en liten sak. Här har sagts att de borgerliga ville ha pengarna till E 6 och andra vägar. För det första undrar jag vem det var som pläderade för detta, och för det andra visar det sig att med de 200 miljonerna till vägverkets kassa kommer ungefär lika mycket exempelvis till skogslänet Jämtland, men det går till underhåll av vägar.

Här har ni alltså möjlighet att fullfölja upprustningen av de i pressmeddelandet intagna vägarna. Jag förstår av det senaste inlägget att kommunikationsministern nu tänker utnyttja den möjligheten, och för det är jag mycket tacksam.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill bara runda av med att säga att så dåligt var inte riksdagens beslut, att allt vägbyggnad i glesbygden måste upphöra.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Det rättar till sig efter hand. Om vi får fortsätta ett tag, så kanske kommunikationsministern i slutändan medger att riksdagens beslut innebär mer pengar till de svenska vägarna än det skulle ha blivit om riksdagen bifallit kommunikationsministerns förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om åtgärder för att minska olycksfallsriskerna vid vissa vägkorsningar

Herr kommunikationsministern NORLING erhöi ordet för att besvara fru Sundbergs (m) den 20 maj anmälda fråga, 1975/76:376, och anförde:

Herr talman! Fru Sundberg har frågat mig vilka åtgärder jag vill rekommendera för att minska olycksfallsriskerna vid vissa vägkorsningar som har en mycket hög olycksfallsfrekvens och om jag är villig att förorda att sådana åtgärder prioriteras i vägverkets arbete för en säkrare trafikmiljö.

Såväl statens trafiksäkerhetsverk som statens vägverk följer med uppmärksamhet den fråga som fru Sundberg tar upp. Bland de åtgärder som vidtas kan nämnas uppsättning av förvarningsmärken, dubbling av stoppmärken, målning på vägbanan etc. Vägverket följer för sin del – bl. a. med ledning av rapporterade trafikolyckor – kontinuerligt utvecklingen och vidtar med hög prioritet insatser för att undvika de kon-

fliktsituationer som åsyftas. Vägverket är också redan i projekterings-skedet inriktat på att få en säker trafikmiljö.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Norling för svaret.

Jag vet inte om en annan typ av tacksamhet också skall riktas mot statsrådet. Min fråga ställdes i torsdags. Vid den korsning mellan väg 110 och väg 107 i min hemkommun Bjuv som åsyftades i frågan kom redan på fredagen upp hastighetsbegränsningsskyltar. Jag var där i dag på förmiddagen och kunde se att det också hade ställts upp stora, röda koner. Den typ av olyckor som låg bakom min fråga bör alltså i varje fall inte inträffa under den närmaste tiden.

Herr talman! Trafikstatistik kan – trots att den har en tragisk bakgrund – ibland vara intressant. År 1975 omkom 52 personer vid olyckor i väg-korsningar – en siffra som var mycket lägre än jag hade väntat mig. Av de olyckorna inträffade 28 inom ej tätbebyggt område.

Mot bakgrund av den statistiken är det klart att man blir närmast förtvivlad när man upptäcker att i ens egen kommun en enda vägkorsning under ett par månader förorsakat fem dödsoffer. Enligt uppgifter från polisen i Bjuv är totalsiffran sju eller åtta. Jag har också hört siffran tio, men på dessa få dagar har det inte gått att få fram en exakt uppgift.

Statsrådet Norling nämner i sitt svar som exempel förvarningsmärken, dubblering av stoppmärken och målning på vägbanan.

Målningen på vägbanan försvann i detta fall, och den har aldrig kommit tillbaka. Vägverket har inte brytt sig om att ordna det. Förvarningsmärken har både funnits och inte funnits. Nu har vi fått hastighetsbegränsning.

Jag vill gärna – mot bakgrund av de relativt enkla åtgärder som statsrådet föreslår i svaret – höra hur han ser på möjligheten att använda litet mera effektiva medel.

Här gäller det nämligen en ny typ av vägkorsning. Det är fråga om skånska vägar, och de förbättras ibland till den grad att icke-huvudled får karaktär av huvudled. När en sådan väg sedan korsar en huvudled och hastigheten är 90 km/tim. kan det faktiskt vara många som inte upptäcker den stoppskylt som är uppsatt. Det är också bakgrunden till den mycket höga olycksfallsfrekvens som vi haft i korsningen mellan väg 110 och väg 107.

Den lokala polisen och trafiksäkerhetskommittén i min kommun har nu föreslagit flera olika åtgärder. Vi är naturligtvis medvetna om att refuger är dyrbara. Men hur ställer det sig med en sådan sak som räfflor i vägbanan? Sådana finns här i närheten av Kungens kurva. De är ju mycket effektiva medel att få de farande att observera vad som kommer längre fram. Och hur ställer sig statsrådet i det här fallet till en utbyggnad av refuger så att en hastighetsminskning blir nödvändig?

Jag vill också särskilt fråga: Vilka möjligheter finns det att utan att ställa en fråga i riksdagen få igenom hastighetsbegränsningar vid sådana här vägkorsningar?

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om åtgärder för att
minska olycksfalls-
riskerna vid vissa
vägkorsningar*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om åtgärder för att
minska olycksfalls-
riskerna vid vissa
vägkorsningar*

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Vägverket strävar – som jag sade i mitt svar – efter en säker trafikmiljö redan när man bygger en ny väg eller skall projektera ombyggnad av en väg.

Det finns olika sätt att angripa det här problemet. Fru Sundberg har nämnt ett par exempel. Man kan självfallet satsa på planskilda korsningar. Man kan minska olycksfallsrisken genom att exempelvis ersätta gängse fyrvägs-korsningar med två- eller trevägs-korsningar. Genom att ordna trafiken i en korsning på betydligt enklare sätt än vad man i vanliga fall tror är möjligt kan situationen också förbättras. Visar det sig emellertid att de åtgärder man vidtagit i samband med projekteringen inte räcker förstärker vägverket insatserna.

När det gäller utmärkning bör det betonas att den görs på sådant sätt att uppmärksamhetsvärdet blir särskilt starkt. Jag vet att det bl. a. sker genom att märkena och texten på dem ges större format än normalt, eller – om det är en speciellt svår korsning – att utmärkningen får en särskild utformning som gör den lättare att avläsa.

Det finns åtskilliga exempel på att sådana åtgärder lett till en betydligt bättre trafiksäkerhetssituation. Man kan erinra om många platser i vårt land där man genom att pröva olika sätt att förbättra situationen har uppnått goda resultat. Fru Sundbergs referat av vad som skett i den aktuella korsningen är ett exempel på det.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag är naturligtvis väldigt glad över de åtgärder som kommit till stånd, och jag hoppas att vi i det här fallet i framtiden skall kunna undvika olyckor med dödlig utgång.

Samtidigt måste det vara på det sättet att den här typen av vägkorsningar ökar i antal. Fram till nu har vi lagt ner vårt arbete på huvudlederna, och småvägarna har fått vara små. Det är när småvägarna börjar bli stora vägar som den här, egentligen nya, risken uppstår. Jag tycker nog att det är litet märkligt.

Den aktuella vägkorsningen kom till 1969. Där har det alltså varit åtskilliga dödsolyckor, och vi skall inte tala om hur många smällar – som de säger på gården alldeles bredvid vägkorsningen – man under åren varit med om. Varför har inte möjlighet getts tidigare att införa sådana här åtgärder? Jag skulle igen gärna vilja höra hur statsrådet Norling bedömer vägräfflor, som är det mest effektiva medlet att skärpa uppmärksamheten. Vilka möjligheter har den lokalt stationerade polisen att i samarbete med trafiksäkerhetsverket och vägverket påverka utformningen av säkerhetsåtgärderna? Polisen har gång på gång sagt att åtgärder måste vidtas. Det händer upprepade olyckor, trots fri sikt, och vägverket har inte gjort något förrän nu.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Den alltmer ökande trafiken innebär naturligtvis i sig många gånger svårigheter att hålla jämna steg i utvecklingen av kanske

speciellt det mindre vägnätets utformning. Jag tror emellertid att man rent generellt kan våga säga att vägmästarna, som har den dagliga tillsynen av sina speciella områden, gärna i samråd med polisen och andra som har att fullgöra uppgifter i närheten av dessa verksamheter, rimligtvis bör kunna få det förtroendet – de har det också – att bedöma de platser, korsningar och andra delar av våra vägar som bör bli föremål för speciella insatser.

Jag är alldeles övertygad om att så också sker, men att vi trots det – som fru Sundberg gör – kan peka på platser där man borde ha gått snabbare fram, det är en sak som jag är rädd för att vi kommer att få leva med även i framtiden.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet igen, men jag skulle bli glad att få höra statsrådet säga något om de nämnda räfflorna i vägbanan. Det är nytt i vårt land. Vi har det som försöksverksamhet, och man är på många ställen ute i vägmästarområdena intresserad av att få reda på hur vi i vårt land kommer att kunna agera i den frågan.

Det kanske är svårt för statsrådet att svara här, men då tycker jag att statsrådet Norling kunde säga det.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Om det är som fru Sundberg säger att man ute i vägmästarområdena redan talar om räfflor i vägbanan, så är jag alldeles övertygad om att det utan min medverkan nått till vägverkets centralförvaltning och att man där i så fall undersöker och prövar frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om utformningen av skatteförfattningar

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 28 april anmälda interpellation. 1975/76:175, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har i en interpellation frågat om jag vill medverka till att, i det fortsatta skattelagstiftningsarbetet, skattelagar och taxeringsförfordningar utformas på ett sådant sätt att tolkningssvårigheter undviks och lättförståelighet uppnås utan att därmed rättssäkerheten eftersätts.

Det ligger i allas intresse att reglerna på skatteområdet utformas så enkelt och lättfattligt som möjligt. Möjligheterna att förenkla det nuvarande regelsystemet är emellertid begränsade, eftersom skattelagstiftningen måste anpassas till de skiftande förhållanden som gäller för landets skattebetalare.

Det stora flertalet inkomsttagare har att lämna förhållandevis enkla

Måndagen den
24 maj 1976

*Om utformningen
av skatteförfatt-
ningar*

löntagardeklarationer. Jag tror inte att skattelagarna i de fallen är särskilt svåra att tillämpa. När det gäller rörelseidkare och andra med mer komplicerade ekonomiska förhållanden måste reglerna med nödvändighet bli mer invecklade. Men hos dessa deklaranter finns å andra sidan större vana vid ekonomiska ting och de anlitar i regel också hjälp till bokföring och deklaration.

Vår nuvarande skattelagstiftning är resultatet av ett samlat arbete av sakkunniga i utredningar, i departement, i riksdagsutskott och i riksdagens kammare. Strävan hos alla medverkande att skattelagstiftningen skall skapa rättvisa mellan de skattskyldiga gör lagstiftningen i viss utsträckning komplicerad. Det är emellertid en självklar uppgift för alla som medverkar i det fortsatta arbetet med skattelagstiftningen att söka åstadkomma förenklningar. I detta arbete hoppas jag också på herr Börjessons, i hans egenskap av riksdagsman, värdefulla medverkan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag vill allra först tacka finansministern för svaret på min interpellation. Jag uppfattar svaret som positivt.

Jag medger gärna, vilket också framhölls i min interpellation, de svårigheter som föreligger när det gäller att skapa skattelagar och förordningar som är så enkla i sin utformning att de kan tydas även av icke taxeringssakkunniga. Målsättningen bör vara denna, vilket också finansministern framhållit i svaret, där finansministern säger: "Det ligger i allas intresse att reglerna på skatteområdet utformas så enkelt och lättfattligt som möjligt." Men finansministern framhåller vidare: "Möjligheterna att förenkla det nuvarande regelsystemet är emellertid begränsade, eftersom skattelagstiftningen måste anpassas till de skiftande förhållanden som gäller för landets skattebetalare."

Detta är i och för sig riktigt, men målsättningen bör ändå vara att regelsystemet utformas så, genom att exempelvis anvisningarna upprättas på ett enkelt och lättfattligt sätt, att det stora flertalet medborgare skall kunna få ledning och hjälp när de deklarerar. Därmed ökas möjligheterna att deklarationerna blir korrekta.

Det kan vara riktigt att det stora flertalet inkomsttagare har förhållandevis enkla löntagardeklarationer, men det hindrar inte att även dessa grupper kan ha deklarationsproblem, t. ex. när det gäller avdragsrätten. Jag vet av egen erfarenhet, genom de många samtal jag haft med deklaranter i deklarationstider, att man vid konfrontationen med våra skattelagar upplever dem som något ytterst krångligt och besvärligt. I många fall blir det fråga om att skaffa sig hjälp av deklarationsbyråer eller andra, vilket innebär kostnader och tidsförlust. Och det är inte alltid deklaranterna erhåller den bästa hjälpen. Alla byråer och medhjälpare är inte seriösa. Till sist är ändå vederbörande deklariant själv ansvarig för sin deklaration och han bär själv det juridiska ansvaret för dess riktighet.

Jag medger att förhållandena kan vara litet mer komplicerade när det gäller exempelvis företagare, rörelseidkare etc. än när det gäller vanliga

löntagare, men det hindrar inte att avdragsrätten för alla kan vara komplicerad. Det är visserligen sant att många av dessa deklaranter har större vana vid ekonomiska ting och anlitar hjälp vid bokföring och upprättande av sina deklarationer.

Det blir tyvärr mer och mer så i vårt samhälle i dag, inte minst på skatteområdet, och där har vi lagstiftare vårt ansvar, att s. k. experter – om jag får använda den benämningen – anlitas gentemot myndigheter etc. för att man skall få sin rätt tillgodosedd.

Det är en utveckling som vi måste vara observanta på och som komplicerar och kommer att komplicera vår tillvaro. Riktmärket måste vara – även om vi kan konstatera att samhällsutvecklingen av det stora flertalet medborgare upplevs som alltmer komplicerad, byråkratiserad etc. – att i allt vårt lagstiftningsarbete lagar och författningar utformas på ett sådant sätt att det stora flertalet medborgare själva kan tyda dem och slippa anlita s. k. experter och sakkunniga och därmed kanske vidkännas betungande kostnader. Det får inte vara så när det gäller avdragsmöjligheter, att någon skall kunna erhålla ett större avdrag bara därför att han anlitat sakkunnig hjälp.

Låt mig, herr talman, inom parentes säga, även om jag inte har tillgång till någon form av statistik på området, att jag erfarit att det vid inkomsttaxering förekommit ett större antal rättelser av taxeringsmyndighet till vederbörande deklaranter fördel än till deras nackdel, dvs. rättelser som innebär minskning av den beskattade inkomsten och därmed för vederbörande inkomsttagare mindre skatt. Jag tycker att detta är glädjande.

Otvivelaktigt kan många skattskyldiga trots detta komma att drabbas av högre skatt än nödvändigt då de på grund av bristande kunskaper om gällande skatterätt ej utnyttjar de lagliga möjligheter som föreligger. Vidare har våra skattelagar skärpts på ett sådant sätt att det största flertalet deklaranter upplever en rädsla över att göra sig skyldiga till felaktiga deklarationer med för dem obehagliga konsekvenser. Inte minst av den anledningen är det angeläget att våra skattelagar, författningar och anvisningar utformas på ett för allmänheten lättbegripligt sätt och att exempel ges i anvisningarna som kan vara till ledning för deklaranter. Det medges att exemplifieringen bara kan gälla mer vanliga fall och inte de komplicerade.

Jag vill gärna understryka följande uttalande av finansministern i hans svar: "Strävan hos alla medverkande att skattelagstiftningen skall skapa rättvisa mellan de skattskyldiga gör lagstiftningen i viss utsträckning komplicerad. Det är emellertid en självklar uppgift för alla som medverkar i det fortsatta arbetet med skattelagstiftningen att söka åstadkomma förenklingar." Det sistnämnda vill jag alldeles särskilt understryka, nämligen att vi lagstiftare har vår del av ansvaret. Som en av dessa många lagstiftare vill jag inte undandra mig mitt ansvar. Interpellationen och svaret på den är ett led i syftet att framhålla önskvärdheten av att våra skattelagar, författningar och anvisningar på skatteområdet utformas på

ett lättbegripligt sätt för undvikande av tolkningssvårigheter.

Jag ber, herr talman, än en gång att få tacka finansministern för det lämnade svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om användningen av THX och liknande preparat

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 23 april anmälda interpellation, 1975/76:174, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag är beredd att medverka till att sådana ändringar i läkemedelsförordningen vidtas att denna ger utrymme för att preparat som THX och liknande skall kunna tillåtas.

Jag besvarade så sent som den 22 januari i år interpellationer om THX-preparatet och därmed sammanhängande frågor. Som jag då framhöll krävs enligt den av riksdagen beslutade läkemedelslagstiftningen tillstånd av socialstyrelsen för att få tillverka läkemedel. Tillverkningen av läkemedel är också underkastad en noggrann kontroll genom socialstyrelsen. Därvid ställs självfallet betydande hygieniska krav på tillverkningen av alla läkemedel. Särskilt viktigt är detta då det gäller läkemedel som i likhet med THX är avsedda för injektion. Syftet med läkemedelslagstiftningen och läkemedelskontrollen är att tillförsäkra allmänheten fullgoda läkemedel under betryggande former.

Min inställning till de frågor som herr Börjesson har tagit upp i sin interpellation framgår klart av det svar som då gavs och den debatt som då fördes. Jag har inte haft anledning att ändra uppfattning i dessa frågor sedan dess.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att till herr socialministern få framföra mitt tack för interpellationssvaret.

Jag känner ett behov av att uttala att socialministern så sent som den 22 januari i år har besvarat en liknande interpellation. Men anledningen till att jag nu på nytt har framställt en interpellation i denna fråga är närmast att jag anser att frågan under senaste tiden i viss mån har aktualiserats och motiverat ett klarläggande.

Det framgår av socialministerns svar att han inte är beredd att diskutera möjligheterna till några som helst ändringar i gällande läkemedelsförordning för en sådan uppmjukning att preparat som THX kunde bli föremål för omprövning. Socialministern upprepar i sitt svar fakta som redan är kända. Dit hör bl. a. att den av riksdagen beslutade läkemedelslagstiftningen kräver tillstånd av socialstyrelsen för tillverkning av läkemedel och vidare att tillverkningen av läkemedel är underkastad

en noggrann kontroll genom socialstyrelsen.

Jag har inte ifrågasatt riktigheten i en noggrann kontroll – en sådan är ju avsedd att skydda människor, och i synnerhet sjuka, från skadeverkningar. Så långt torde den gällande läkemedelslagstiftningen inte ifrågasättas av någon. Däremot har det ju visat sig att preparat – s. k. örtmediciner och liknande samt THX, det mest omdebatterade – blivit åtråvärda för många människor som stundom, märk väl i en förtvivlad situation, då ingen vanlig medicinsk behandling kunnat hjälpa dem, undergått en kännbar förbättring genom preparat som den s. k. skolmedicinen fördömer som helt värdelösa. Den fråga dessa människor ställer sig är om valfriheten i vårt samhälle inte sträcker sig till rätten att i en nödsituation gripa till de medel som visat sig just för dem ha den effekt som de förgäves hoppats på av den medicinska behandlingen. THX-debatten har i hög grad enligt min mening aktualiserat frågan om valfrihet i dessa stycken. Självfallet bör det här understrykas att det gäller preparat som skolmedicinen inte funnit farliga, dvs. att de skulle försämra eller rent av påskynda en negativ utveckling av sjukdomstillståndet. En försämring påstås ha inträtt i samband med THX-behandlingen i några fall då patienter nonchalerat helt nödvändiga ingrepp eller annan medicinsk behandling. Huruvida detta har kunnat klart bevisas föreligger det olika meningar om.

Den principiella frågeställningen i dessa sammanhang är enligt min uppfattning om vi verkligen kan stifta lagar – och där känner jag mitt ansvar – som förbjuder människor att tro på en behandling – och, herr socialminister, djupast är det detta frågan gäller. Vi är alltid angelägna om att framhålla vikten av att lagar som stiftas måste ha en bred förankring i det allmänna rättsmedvetandet. Den mångåriga debatten kring THX och andra preparat visar med all önskvärd tydlighet att den av riksdagen beslutade och nu gällande läkemedelslagstiftningen inte har den starka grund hos allmänheten som vi vill att våra lagar skall vila på.

Detta, herr talman, gör att jag personligen ställer mig synnerligen tveksam till den totala obenägenhet som socialministern liksom socialstyrelsens chef demonstrerar när det gäller THX-preparatets vara eller inte vara. Jag har en stark känsla av att såväl regering som myndigheter i dessa stycken glömmer bort människan och hennes behov av att gripa varje chans i en svår nödsituation. Jag vet att det inte är så i verkligheten, men jag vill säga att jag tror att många människor känner det så. Vi upplever just detta, att den lilla människan är bortglömd i sammanhanget. Handlingsfriheten kommer bort – lagstiftningen dikterar den sjukes villkor även då den av samhället godkända och accepterade medicinen visar sig verkningslös. Några andra utvägar har hon inte att välja.

Herr talman! Om den debatt som förts kring THX och andra preparat inte väckt uppmärksamhet och oro bland alla dessa hjälpsökande människor hade jag aldrig framställt den interpellation jag i dag här har fått svar på. Och förvisso hade diskussionerna kring dessa preparat i så fall

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om användningen
av THX och
liknande preparat*

inte heller blivit så långvariga och livliga som de blivit. Men ingenting har förekommit som bevisat farlighet av detta slag. Man har bara kunnat få fram att behandlingarna skulle vara verkningslösa. Mot detta står de många människornas vittnesmål om en avsevärd förbättring i hälsotillståndet genom THX-behandling och annan behandling som skolmedicinen enhälligt avvisar. Frågan är således: Kan vi med stöd av vår lagstiftning och av utlåtanden från medicinsk expertis – jag tror f. ö. att vi kan notera olika meningar – omyndigförklara en del av vår befolkning? Omyndigförklarade är nämligen vad dessa människor upplever att de blivit, och de kommer i kläm, anser de.

Herr talman! Jag efterlyste i min interpellation socialministerns medverkan till sådan ändring i gällande läkemedelsförordning att utrymme kunde ges för preparat som THX och liknande, som inte annat än möjligen i något enstaka fall kunnat bevisas vara i något hänseende skadliga. De bör kunna tillåtas då patienten upplever dem som klart positiva för sitt hälsotillstånd. Socialministern har emellertid svarat nej på min fråga. Därvid hänvisar han bl. a. till att betydande hygieniska krav måste ställas, i synnerhet då det gäller läkemedel som i likhet med THX är avsedda för injektion. Ja, ingen i den här riksdagen, och knappast någon utanför heller, bestrider att detta är ett rättmätigt krav och att, som jag tidigare nämnde, läkemedelskontrollen skall tillförsäkra allmänheten fullgoda läkemedel genom betryggande former. Visst – men vi vet alla att våra s. k. fullgoda läkemedel har sina brister liksom den konventionella medicinska behandlingen i olika avseenden, brister i så måtto att alla sjuka människor inte blir botade av helt naturliga skäl. Det finns väl ingen medicin som kan bota alla sjukdomar.

Jag upprepar att om människor tror på läkemedel, tillverkade av thymus, örter etc., skall man inte förvägra dem dessa läkemedel, när de visar sig ofarliga. För många utgör de, vilket ofta framhållits, ett sista halmstrå i en svår belägenhet, ett halmstrå som dessutom hos många har visat sig ge en god effekt. Om detta bara är inbillning, vilket den medicinska vetenskapen med vissa undantag gör gällande, har vi då rätt förvägra människorna denna inbillning? Jag beklagar att socialministern av svaret att döma är ointresserad av att över huvud taget diskutera dessa, som jag tycker, i och för sig mycket känsliga frågor. För många människor är de emellertid synnerligen viktiga och påtagliga. För mig framstår det som om själva principfrågan – berörda människors rätt att tro – kommit i skymundan i den stundom affekterade debatt som uppstått främst kring THX. Som jag framhållit ter det sig motbjudande och närmast tragiskt att genom lagar påbjuda att människor i nödsituationer skall välja de medel som vi i denna lagstiftande församling anser vara de enda rätta. Sådana lagar kan knappast någonsin få den förankring i allmänhetens rättsmedvetande som vi så gärna önskar.

Herr talman! Jag ber att ännu en gång få tacka socialminister Aspling för det lämnade svaret.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! När socialministern och jag och några fler i denna kammar hade den förra debatten om THX, tillät jag mig säga: Herr socialminister, den här diskussionen tar inte slut, den kommer att fortsätta så länge ni är så ihärdig i ert avslagsyrkande i denna fråga att ni inte är beredd att ändra uppfattning och se hurdan verkligheten är.

Den som egentligen nu skulle vara expert på THX-frågor, så många år som vi har diskuterat dem, vore herr talmannen, som har avlyssnat flera långa debatter i ämnet. Jag har också varit förmäten nog att delta flera gånger mot bakgrund av att jag har mött så många människor som har använt THX. Jag har försökt säga att när man uppträder både i miljöfrågor och i medicinska frågor, måste man göra det med en viss grad av ödmjukhet därför att det är så mycket som man icke kan och så mycket som man icke förstår. Men ändå är det vår uppgift att försöka tränga in i problemet mot bakgrund av de erfarenheter vi har.

Man får emellertid inte vara så ödmjuk att man övergår till flathet i dessa frågor. Det är därför, herr talman, som jag ständigt tar upp frågan, och jag är också tacksam mot min vän herr Börjesson i Falköping som nu har interPELLERAT.

Den utredning som socialstyrelsen gjort är helt enkelt, såsom sagts från flera håll, inte tillräckligt underbyggd. Det är en seriös undersökning som gjorts av socialstyrelsen, men man anser även på experthåll – vilket framkommit i diskussioner mellan läkare som förts i pressen – att det finns för litet material att arbeta med. Detta framgår också av vederbörande länsåklagares sätt att handskas med frågan. Det visas därvidlag stor försiktighet. Man har ju inte tagit upp saken i form av ett åtal förrän nu på grund av att man velat vänta och iaktta situationen. Man har varit osäker.

Det vore värdefullt om socialministern ville säga att han ändå är litet grand osäker i denna fråga och inte bara så där kavat uttala att han inte har ändrat uppfattning sedan den förra diskussionen.

Varför är denna osäkerhet så djupt känd hos så många människor? Jo, därför att man har mött den verkliga situationen – den situation som herr statsrådet och socialstyrelsen icke på samma sätt har fått möta. Statsrådet har fått möta arga uttalanden och uppvaktningar, inträngande brev från människor som fått THX, beskrivningar av deras situation eller anhörigas situation, böner från anhöriga och andra om att THX fortfarande skall få användas.

Varför är det då så nödvändigt att man får använda THX i fortsättningen, till dess att ett nytt preparat kommer i marknaden? Jo, det beror helt enkelt på att socialstyrelsen själv försatt sig i denna situation genom att THX fått användas under 25 års tid. Som vi tidigare sagt har tiotusentals människor fått använda THX, och så skall man då med olika medel bryta hela utvecklingen i ett läge, där världen börjar upptäcka möjligheterna att hitta ett motsvarande medel just genom brässen som ett vattenpreparat fast på ett annat, mera intensivt och vetenskapligt

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om användningen
av THX och
liknande preparat*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om användningen
av THX och
liknande preparat*

sätt än det som herr Sandberg går till väga på.

Flera av oss har under många år levat med människor som varje vecka använder THX. Det är inga anhöriga till mig som gör det men däremot en rad människor som jag känner. De anser att de inte kan leva som vanliga människor utan THX. De har varit hos läkare och fått viss hjälp men upplever ändå sin situation så, att THX ger dem en stor lättnad.

Kan inte herr statsrådet erkänna det psykosomatiska innehållet i det hela, själens inverkan på kroppen i detta sammanhang? Det finns en mycket intressant artikel i Dagens Nyheter av den 27 april i år, vilken ansluter till artiklar av professor Jerzy Einhorn i samma tidning den 2 och 3 april. Där säger man att det inte är tillräckligt med de undersökningar som gjorts, utan i rådande situation bör man göra en dubbeltest av preparatet. Sjuka människor säger att de mår bättre efter behandling med THX, och vad beror då det på? I artikeln i Dagens Nyheter står det: "Svaret ges icke på denna fråga." Och då säger författarna:

"Från vetenskaplig synpunkt är detta förhållande utomordentligt nedslående, då det för den stora allmänheten kommer att starkt begränsa förtroendet för vetenskapliga uttalanden eller i varje fall för experter."

Bakgrunden är alltså att man upplever hela situationen som förändrad, och detta har inte tagits med i någon vetenskaplig undersökning. Som statsrådet väl vet är det professor Lindahl och Lars Lindwall – som arbetar med statistiska uppgifter på det medicinska området – som tar upp denna fråga till analys. Jag tycker också att man från socialstyrelsens sida borde undersöka detta mera effektivt.

Sedan, herr statsråd, har jag både här i riksdagen och på annat sätt hävdat, att alla de tiotusentals människor som använt THX känner ett behov av en fri och obunden institution i detta land, som kan stå emellan den enskilde patienten och socialstyrelsen och till vilken både patienten och läkaren kan vända sig för att informera om sina erfarenheter, uttrycka sina önskemål och framställa sina frågor. Därigenom skulle vi komma bort från hela denna inflammerade diskussion. Både patienten och läkaren som har personlig, praktisk erfarenhet av vad som händer, skulle på så sätt få möjligheter att nå socialstyrelsen, som också då kunde sortera alla de synpunkter som kommer in. Men socialministern har inte velat höra heller på det örat.

Situationen är i dag sådan att 10–15 sjukhus i Västtyskland har börjat eller inom en snar framtid kommer att börja med att använda THX. Jag har varit hos herr Sandberg i Aneby bara en gång för att kolla en del uppgifter. I övrigt har jag arbetat med denna fråga uteslutande mot bakgrund av människors allmänna syn på THX-preparatet. Men den gången när jag var i Aneby upplevde jag att läkare från Tyskland hade samlats där därför att man skulle arbeta fram THX i Västtyskland. Och då frågar jag statsrådet: Är det tillfredsställande att det är tillåtet att använda THX i Västtyskland, med de stora medicinska erfarenheter man har i det landet, medan hundratals och åter hundratals människor här i landet skall behöva lägga ut stora pengar på resor dit ner varje vecka

för att bli behandlade med THX, som förbjuds här i Sverige? Är det en modern, riktig och mänsklig uppfattning av situationen?

I en av aftontidningarna står det i dag så här:

”Sådant är Palmes ’mjuka samhälle’.

Olof Palme sade senast i TV-debatten med herr Ahlmark att socialdemokratin kämpat för en varm och generös kontakt mellan myndigheter och enskilda. Stämmer detta med verkligheten?”

Jag frågar statsrådet: Stämmer det i detta fall med verkligheten att det finns en varm, generös kontakt mellan myndigheter och enskilda, mellan socialstyrelsen och allmänheten och mellan herr Rexed och allmänheten? Ni är ju ändå högste styresman, herr statsråd, med uppgift att försöka genomföra detta mjuka samhälle, som statsministern pläderade för i TV; och då hoppas jag också att vi i denna debatt skall få något underlag för denna känsla av värme och generositet.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Debatten om THX är, som tidigare talare sagt, inte ny i denna kammare. Och någonting säger mig att det inte heller är sista gången THX är uppe.

THX är ett märkligt medel – det tycks sätta sinnena i svallning på ett speciellt sätt. Det är tusentals människor här i landet som tror på THX – med rätt eller orätt. De påstår att de har blivit bättre genom att använda medlet. Socialstyrelsen och myndigheterna betraktar dem som om de vore lögnare eller idioter hela bunten. Det är en djupt otillfredsställande situation.

Det är tusentals människor här i landet som på grund av myndighetens uppträdande tappat allt förtroende för myndigheten. Det är ingen tillfredsställande situation.

Vad gör då statsrådet? Jo, han stöttar myndigheten till punkt och pricka, gör ingenting för att försöka komma fram till en lösning som kan vara acceptabel, hänvisar bara till en utredning som socialstyrelsen gjort och som dessa tusentals människor inte kan acceptera. Som herr Lothigius sade sätts den i tvivelsmål även av medicinare.

Jag vet att det sedan vi senast debatterade frågan för fyra månader sedan gjorts framställningar till statsrådet om att tillsätta en opartisk, parlamentarisk undersökningskommission som med hjälp av tillgänglig expertis skulle utreda saken. Att tillsätta en undersökningskommission som – förhoppningsvis – har förtroende i alla läger skulle vara ett sätt att lösa problemet.

Om det nu är så, som socialstyrelsen och dess experter säger, att medlet är verkningslöst är det tänkbart att människor skulle kunna tro på det om undersökningskommissionen också kom till det resultatet. Om det å andra sidan visar sig att medlet inte är verkningslöst – och det finns tecken som tyder på det – kanske det vore dags för socialstyrelsen och socialministern att börja lyssna.

Men statsrådet har inte hört någonting alls sedan sist. Han är tydligen

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om användningen
av THX och
liknande preparat*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om användningen
av THX och
liknande preparat*

nöjd med att tusentals tappar vad de betraktar som sitt sista hopp. Att ta ifrån en människa det sista hoppet är någonting mycket grymt, herr socialminister. När man gör någonting sådant skall man ha mycket klara bevis för att man gör det enda rätta. Anser sig statsrådet ha sådana otvivelaktiga, hundra procentigt säkra bevis? Eller är statsrådet beredd att låta saken utredas ytterligare och tills så sker låta verksamheten fortgå? Eller är statsrådet nöjd med att i fortsättningen tala maktspråk till människor i nöd?

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! Jag har nu varit i riksdagen ganska länge, och jag har många gånger lyssnat till de här THX-debatterna. I början ställde jag mig ganska skeptisk till den här formen av sjukvård, eftersom jag har det största förtroende för den svenska sjukvården och för våra läkare och forskare. Men efter hand har jag vid kontakter med läkare fått klart för mig att många av dem egentligen accepterar THX-behandling av patienter som ingen annan medicinsk hjälp kan få. Det är helt klart att det finns sådana patienter, och de är dessutom beredda att undergå den här behandlingen på egen risk.

Att jag nu begärt ordet i den debatten beror på att jag under senare tid, speciellt i vår, fått många kontakter. Jag fick t. ex. i mitten av april ett fem sidor långt brev från en person som jag inte närmare känner. Jag vill gärna citera en del ur detta brev – jag skall inte läsa hela brevet; det är alldeles för långt för det. Jag förmodar att man i socialdepartementet har fått mängder av sådana här brev och känner igen tongångarna, men jag tycker ändå att det finns anledning att citera något ur detta brev.

Brevskrivaren berättar att han sedan sex års ålder – han är nu 35 år – har lidit av diabetes. Ursprungligen ordinerades han fet mat för att kaloribehovet skulle tillfredsställas utan tillförsel av socker. Gymnastik, lek och idrott skulle idkas sparsamt och försiktigt, alltefter läkares dåtida ordinationer. I dag 30 år senare är åsikterna de rakt motsatta, skriver han.

Längre fram i brevet heter det:

”Min sockersjuka har till för sju år sedan inte gett mig några större men. Sedan började ögonen blöda, sår uppstod mellan tårna, sår hade svårt att läka och insulinkänningar uppstod allt oftare. Regionsjukhuset fick flera gånger väcka mig, ställa om insulinmängden, ordinera läkemedel för läkning av uppkomna sår. För läkning av blödningarna i ögonen fanns och finns fortfarande intet att få trots rådfrågan hos läkare i Linköping, Örebro, Uppsala m. m. Ett par år gick och höger öga blev helt förmörkat av blod medan däremot vänster öga klarade sig något bättre.”

Två år senare fick den här mannen komma till kliniken i Aneby. Där gjordes en ingående undersökning. Det heter vidare i brevet: ”Inställningen av mitt socker har hela tiden kontrollerats av både mina ordinarie legitimerade läkare och doktor Sandberg. Dagliga THX-behandlingar under ca fem år gör att jag i dag bara har knappt hälften 24 IE insulin

mot vad jag tidigare tog 52 IE. Insulinkänningarna är borta, såren mellan tårna har försvunnit och andra uppkomna skador läker bättre. Blödningarna i ögonen (obs!) har upphört och synen förbättrats. Vad begär Du mera av ett primitivt kalvbrässextrakt? Var klok, ställ upp och hjälp till så att detta fantastiska THX-preparat kan få finnas kvar och kanske göras ännu effektivare! Det måste ju gå med de fina tekniska resurser och duktiga forskare vi har i dag.

Bråket alldeles nyligen – då THX-verksamheten helt stängdes – gjorde att jag igen höll på att förlora synen, då jag inte hade tillgång till THX. Det öga jag fortfarande kunde se bra på höll på att tilltäppas av små, små blödningar innan jag åter fick THX och blödningarna åter igen kunde stoppas.”

I slutet av brevet frågar brevskrivaren: ”Varför har inte majoriteten av svenska folket rätt att få sin vilja igenom i THX-frågan enligt SIFO-undersökningen den 5/2 1976?”

Sedan följer ytterligare åtta frågor:

- ”1. Varför har vi inte rätt att bestämma över vår egen kropp?
2. Varför har inte legitimerade läkare och övrig sjukvårdspersonal rätt att arbeta tillsammans med doktor Elis Sandberg utan risk för trakasserier från socialstyrelsen?
3. Varför har inte THX-patienterna – angående sina förbättringar – rätt att bli trodda lika seriöst som övriga människor?
4. Varför skall vi diabetiker inte få behålla synen nu när vi vet att det finns ett medel som hjälper?
5. Varför skall våra barn vara tvingade att ha en blind förälder?
6. Varför skall vi inte få hjälp när andra lidande får hjälp av samhället?
7. Varför skall vi lida och dö tidigare än behövt?
8. Hur kommer det sig slutligen att det från andra länder nu inströmmar resultat som bekräftar doktor Sandbergs iakttagelser?”

I ett PS skriver den här mannen: ”Skall jag” – här skriver han sitt namn – ”verkligen behöva bli blind i framtiden? Om den konventionella sjukvården har något botemedel mot blodkärlsförändringar i ögonen, var god meddela detta!”

Jag tycker verkligen att detta är ett nödrop.

Nu säger statsrådet Aspling i sitt svar till herr Börjesson i Falköping att det ”krävs enligt den av riksdagen beslutade läkemedelslagstiftningen tillstånd av socialstyrelsen för att få tillverka läkemedel. Tillverkningen av läkemedel är också underkastad en noggrann kontroll genom socialstyrelsen.” Ja, det är helt klart att det är en korrekt återgivning, och den principen vill väl inte heller någon ändra på. Det är lika viktigt att läkemedel som skall injiceras är så rena som möjligt, och det är samhällets skyldighet att se till att så också blir fallet.

När det gäller THX är det väl närmast den hygieniska frågan som har vållat bekymmer. Jag vet inte hur farligt THX-preparatet anses vara från hygienisk synpunkt, men det har ändå använts så länge att man har fått ett statistiskt underlag även beträffande riskfaktorn. Den har,

Måndagen den
24 maj 1976

*Om användningen
av THX och
liknande preparat*

såvitt jag vet, varit förvånansvärt liten, inte minst med tanke på alla andra hygieniska olyckor som trots allt inträffar på våra sjukhus. Jag är inte ute för att ändra på de regler som riksdagen har beslutat om och inte heller för att diskriminera den svenska medicinska vetenskapen. Jag sade inledningsvis att jag har det största förtroende för den. I stället vill jag enbart vädja till socialministern att medverka till att socialstyrelsen omprövar sitt ställningstagande till THX-preparatet. Man behöver inte frågå riksdagens beslut av den anledningen, såvitt jag förstår. Den hittillsvarande verksamheten bör trots allt kunna ligga till grund, allra helst som så många människor upplever förbättringar till följd av det här preparatet. Jag förmodar också att hygien kan förbättras.

Personligen har jag en stark medkänsla med de här olyckliga människorna, vilkas sista hopp tycks vara THX. De vädjar också till doktor Elis Sandberg att hjälpa dem, och de medverkar på det sättet även till en otillåten handling från doktor Sandbergs sida, som ju under åtalshot ständigt arbetar i humanitetens tjänst. De här människorna vädjar också till socialministern att han skall ställa upp och hjälpa dem. Och min fråga är naturligtvis: Finns det, herr socialminister, ingen mänsklig lösning på det här så djupt medmänskliga problemet?

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon debatt här i dag utan vill bara i korthet säga följande.

De ärade talare som har yttrat sig i dag – flera har diskuterat dessa frågor tidigare och upprepar sina synpunkter – går på nytt förbi det grundläggande syftet med vår läkemedelslagstiftning, nämligen att den skall tillförsäkra allmänheten fullgoda läkemedel under betryggande former. Erfarenheterna visar hur viktigt detta är och hur viktigt det är att läkemedelslagstiftningen grundas på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Till herr Lothigius vill jag bara i korthet säga följande med anledning av att han tog upp Tyskland. Jag upplyste honom och andra i debatten i januari i år att Förbundsrepubliken Tyskland nu planerar en läkemedelslagstiftning som i allt väsentligt överensstämmer med den svenska.

Herr Lindahls i Hamburgsund tal om att jag skulle föra ett maktspråk gentemot patienterna är en sådan beskyllning som jag, herr talman, inte skall ta upp till någon diskussion. Jag vill göra det tillägget att vad man tycks mena är att vi skulle gå fram bokstavligen med maktspråk gentemot socialstyrelsen och tvinga landets högsta medicinska myndighet att mot *sitt* samvete och *sitt* ansvar handla mot vetenskap och beprövad erfarenhet.

Herr talman! Jag vill dels erinra om att riksdagen beslutat uppskjuta behandlingen av de motioner som väckts rörande THX-preparatet och därmed sammanhängande frågor till hösten – de av herr Börjesson i Falköping berörda frågorna kommer då upp till behandling – dels påpeka att riksåklagaren vid en samlad bedömning av THX-ärendet funnit vä-

gande skäl tala för att THX-verksamheten på nytt bör prövas av domstol. Mot den bakgrunden anser jag det inte vara meningsfullt att i dag gå in i någon debatt om användningen av THX.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Det meningsfulla i att föra en diskussion i dag ligger väl i att de människor som vill använda THX skulle kunna få någon känsla av att socialministern är beredd att ytterligare fördjupa sig i problematiken och försöka att gå igenom det hela igen, alltså inte säga: Nej, vad jag har sagt, det står jag vid.

Vi har här i kammaren bett statsrådet om följande: Låt THX få användas under en längre tid framåt, under läkares kontroll – av de läkare som vill, av de patienter som vill. Läkaren skulle då meddela patienten sin inställning och redogöra för socialstyrelsens ståndpunkt, och patienten skulle med den kännedom få uttrycka sin önskan att fortsätta behandlingen eller inte. Och låt det material som kommer fram utgöra underlag för en stor undersökning om vad som händer och sker. Undersök varför människan mår bra när hon använder THX. Det är ju numera en vetenskaplig fråga och ingen fråga som ställs av mer eller mindre seriösa politiker.

Jag vill, herr talman, ta upp den här frågan ur seriösa aspekter, och jag har det största förtroende för läkarkåren. Jag känner massor av läkare av alla kategorier från professorer till underläkare som jag umgås med. Många av dem är väldigt förvånade över att myndigheterna inte intar en litet varmare attityd i den här frågan. Jag är övertygad om, efter en del diskussioner som jag har fört med tyskar, att man i Västtyskland kommer att vara betydligt mera liberal i den här frågan, detta mot bakgrund av en vana man där har att handskas med sådana här frågor – jag behöver bara ta naturläkemedlen som exempel. På den punkten visade socialministern i alla fall en mera öppen och generös attityd, vilket har åstadkommit en betydligt bättre situation för de människor som önskar använda sådana mediciner. Jag tycker att ni bör uppträda på precis samma sätt i det här sammanhanget.

Träd ner, herr statsråd, från ert elfenbenstorn och möt människorna på det sätt vi vill och på det sätt som statsminister Palme säger att han vill möta människorna, på ett varmare sätt än tidigare.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Det här är ett ganska svårt problem. Den saken borde vi vara eniga om.

Vad jag har efterlyst här är en parlamentarisk undersökningskommission, som med stöd av tillgänglig expertis skulle gå igenom frågan. Det är ett sätt att få i gång en dialog med desperata människor, en dialog med människor i nöd.

Statsrådet är nöjd då man tar ifrån människor deras sista hopp utan att ens vilja tala med dem. Är inte det att tala maktspråk, herr statsråd?

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om användningen
av THX och
liknande preparat*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om användningen
av THX och
liknande preparat*

Vore det så farligt att låta denna utredning göras? Är socialstyrelsen rädd för vad den skulle visa?

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag vill gärna deklarerat att jag känner mig ödmjuk när vi diskuterar den här frågan därför att jag upplever min egen litenhet inför problemen.

Jag har läst igenom utlåtandet av 1972 års expertutredning om THX. Jag känner mig konfunderad efter den läsningen. Men samtidigt kommer jag i kontakt med människor som ringer mig eller brevledes väddar om att THX skall få vara kvar och säger: Det har räddat mitt liv. Det har kanske medverkat till att jag fått leva litet drägligare, men framför allt till att jag fått leva litet längre.

Herr socialminister! Det är inte doktor Sandberg jag ömmar för, utan jag ömmar för dessa människor som behöver hjälp, människor som är i nöd. Kanske jag låter litet patetisk när jag säger att det är människor i nöd som ropar om hjälp.

Jag använde inte ordet maktspråk i mitt anförande därför att jag tyckte att ordet var litet för starkt. Jag övervägde att använda det, men jag gjorde det inte. Om emellertid alla de som kontaktat mig kunde stå här i talarstolen skulle de tala om maktspråk därför att de upplever det som ett maktspråk från myndigheternas, från socialstyrelsens, från socialdepartementets och från statsrådet Asplings sida.

Jag tror mig känna socialminister Aspling väl sedan många år tillbaka. Och jag vet att herr Aspling har – om jag får använda det uttrycket – ett gott hjärta och förstår människor i nödsituation. Men jag undrar i detta fall om statsrådet Aspling verkligen förstår vilken nödsituation många av dessa människor befinner sig i. Jag gör det inte.

Men om jag komme i den situationen att jag inte hade någon hjälp att få på det vanliga, traditionella sättet via vår förnämliga sjukvård – internationellt sett har vi en förnämlig sjukvård, men även den har gränser och kan inte bota alla sjukdomar – skulle jag mycket väl kunna tänka mig att som ett sista desperat försök pröva THX. Ingen skulle väl klandra mig för det. Men jag får det inte. Jag förvägras denna rätt. Och det är detta som människorna upplever som något grymt. Det är inte mina egna ord, men människorna upplever det som grymt.

Tusentals människor har svårt att förstå varför de ej får fortsätta med sina injektioner, såvida de inte har ekonomiska resurser att få injektioner i något annat land. Den upplysning vi fick i dag innebar bl. a. att Förbundsrepubliken Tyskland överväger en lagstiftning liknande vår. Då stängs även den dörren. Ja, nog har dessa människor anledning att känna sig olyckliga.

Jag är inte, med mitt inlägg här, ute efter att cyniskt spela med sjuka människor. Jag hoppas statsrådet Aspling förstår att detta för mig är en samvetsfråga. Jag har försökt undvika denna debatt för jag trodde man kunde föra den med socialstyrelsen. Jag har fått brevsvaret från so-

cialstyrelsen. Men jag finner att det är uteslutet att gå fram den vägen. Därför vädjar jag i dag till socialministern, inte för min egen del, men väl för de tusentals människor det här är fråga om: Hjälp dem i deras förtvivlade situation! För den är förtvivlad för många.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om en redogörelse för överläggningarna i stat-kyrka-frågan

Herr kommunministern GUSTAFSSON erhöll ordet för att besvara herr Antonssons (c) den 12 maj anmälda interpellation, 1975/76:180, och anförde:

Herr talman! Herr Antonsson har frågat om jag vill lämna riksdagen en redogörelse för överläggningarna i stat-kyrka-frågan mellan regeringen och svenska kyrkan och för de ståndpunkter regeringen därvid intar i de väsentliga delfrågorna, särskilt den om församlingsstyrelselagens bibehållande.

Överläggningarna mellan staten och företrädare för svenska kyrkan inleddes i februari förra året. De skall enligt vad vi gemensamt har kommit överens om avse frågan om vilka möjligheter det finns att förverkliga de grundläggande principer som 1968 års beredning har föreslagit, med beaktande av de synpunkter som har förts fram i remissyttrandena. Jag vill i sammanhanget påpeka, att remissinstanserna inte alls var så entydigt kritiska till beredningens förslag som herr Antonssons framställning i interpellationen synes ge vid handen. De kritiska synpunkter som anfördes finns emellertid med i det pågående arbetet. Som jag i olika sammanhang har understrukit är målet för överläggningarna att nå fram till samlande lösningar.

Vid de inledande överläggningarna framhöll jag, att jag för min del betraktar religionen och därmed trossamfunden som ett så viktigt element i vårt samhälle att vi bör eftersträva att nå sådana lösningar som främjar och icke försvårar trossamfundens framtida arbetsmöjligheter. Men det är också en grundläggande princip att staten skall vara neutral i livs-åskädningsfrågor, och det är som jag ser det ett grundläggande rättvis- och jämlikhetskrav att trossamfunden får arbeta under så långt möjligt likartade villkor. Jag framhöll också att man inte borde söka lösningar genom fortsatta principdiskussioner utan pröva om det var möjligt att komma fram till en lösning som hade ett konkret innehåll. Jag menade alltså att man borde gå ett steg längre än 1968 års beredning, som hade till uppgift att lägga fram förslag till principlösningar. Vid de inledande överläggningarna redovisade jag också fyra olika områden där jag ansåg det tänkbart att i praktiska frågor söka sig fram på delvis andra vägar än de som beredningen hade föreslagit.

Det egentliga arbetet bedrivs i fyra arbetsutskott som vi gemensamt

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

har enats om att tillsätta. I utskotten ingår företrädare för den arbetsgrupp med bred förankring inom olika kyrkliga kretsar, som ärkebiskopen har tillkallat, och en arbetsgrupp som har bildats inom utbildningsdepartementet. Arbetsutskotten har vart och ett sitt särskilda ämnesområde att behandla.

Ett utskott – i vilket också ingår en representant för kommunerna – har hand om begravningsväsendet. Enligt 1968 års beredning skall begravningsväsendet vara en uppgift för de borgerliga kommunerna. Enligt min mening talar praktiska skäl för att kyrkan ändå i åtskilliga fall har hand om den faktiska förvaltningen av kyrkogårdar och andra begravningsplatser. I de allra flesta fall ligger kyrkobyggnaden och begravningsplatsen intill varandra och samma personer sköter både kyrkobyggnaden och begravningsplatsen. I stat-kyrka-arbetet prövar man nu en ordning enligt vilken huvudmannaskapet för begravningsväsendet förs över till de borgerliga kommunerna, men kyrkans församlingar ges förutsättningar – om de så önskar – att mot ersättning av kommunerna fortsätta med förvaltningen. I det utskott som har hand om begravningsfrågorna undersöker man nu samspelet mellan kommun och församling vid en lösning såsom den angivna.

Ett annat utskott behandlar ekonomifrågorna. En viktig del i det arbetet gäller hur kyrkans medlemsavgifter skall uppbäras. På den punkten föreslog 1968 års beredning att staten som en serviceåtgärd under en övergångstid på tio år skall kunna erbjuda sig att uppbära medlemsavgiften till kyrkan. Jag menar att man kan tänka sig att förlänga den perioden. Från denna utgångspunkt försöker man nu inom ekonomiutskottet att finna metoder för staten att medverka när det gäller att uppbära medlemsavgiften till svenska kyrkan. Det är i många avseenden en tekniskt besvärlig fråga, där man emellertid har kommit en bit på väg. Också ekonomifrågorna i vidare mening bearbetas av utskottet.

Det tredje utskottet behandlar frågor om den kyrkliga egendomen. Beredningens förslag att svenska kyrkan liksom hittills skall ha tillgång till den kyrkliga egendomen utsattes för en hel del kritik. En huvudinvändning var att svenska kyrkan eller dess organ borde ha tillförsäkrats äganderätt till all eller en del av egendomen. Andra invändningar avsåg att beredningens förslag var oklart. Man begärde från en del håll ytterligare utredning om vad förslaget skulle innebära för kyrkan. Det utskott som har hand om egendomsfrågan undersöker nu på vilket sätt som egendomen kan ställas till kyrkans förfogande så att kyrkan inte får sämre möjligheter än i nuläget att utnyttja den. Samtidigt måste man se till att egendomen alltid finns bevarad för religiöst arbete här i landet. Jag kan nämna, att man f. n. prövar en modell, enligt vilken egendomen alltefter det ändamål den skall tjäna församman till olika förmögenhetsmassor i form av stiftelser. Den som känner till en del om de kyrkliga egendomsfrågorna inser att det här gäller ett omfattande och komplicerat arbete.

Det fjärde utskottet slutligen överväger de olika frågor som har sam-

band med kyrkans framtida organisation och själva övergången till ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan. Det är besvärliga frågor, delvis av komplicerad teknisk karaktär. Inom ramen för detta utskottsarbete överväger kyrkans företrädare sedan en längre tid hur kyrkan bör vara organiserad. Resultatet av dessa överväganden, som självfallet kräver mycken tid, föreligger ännu inte. Arbetet inom detta utskott rör också bl. a. frågor som hur förändringen tekniskt skall gå till samt hur man i ett övergångsskede skall lösa personalfrågor och frågan om församlingarnas skulder. Vad gäller särskilt frågan om ett framtida regelsystem för svenska kyrkan förklarade jag redan när vi inledde överläggningarna att jag kunde tänka mig att det övergångsvis kan komma att behövas vissa lagregler. I övrigt har jag sagt, att det från regeringens sida inte finns skäl att föreslå särskild lagstiftning rörande svenska kyrkan. Om man från kyrkans sida emellertid har önskemål om lagstiftning har jag framhållit att man får överväga om detta önskemål kan tillgodoses utan att man kommer i konflikt med grundläggande principer. Situationen är alltså den att man i första hand inom kyrkan måste enas om hur kyrkans framtida organisation skall se ut och hur man vill ha det när det gäller lagstiftningsfrågan. Man måste inom kyrkan klara ut vilka konkreta regler rörande kyrkans struktur som man anser bör gälla för framtiden. Först därefter kan ställning tas till den mer principiella frågan om reglernas form. Så långt har emellertid arbetet ännu inte fortskridit och det skulle därför vara ett otillbörligt ingrepp i de pågående överläggningarna om jag här kom med några deklARATIONER i denna fråga.

Låt mig bara avslutningsvis säga några ord om hur jag mera allmänt ser på de framtida relationerna mellan staten och svenska kyrkan.

Jag betraktar kyrkan som ett trossamfund bland andra och delar därmed också beredningens uppfattning att inget trossamfund skall ha en i princip annorlunda ställning än andra. Det är ett rättvise- och jämlikhetskrav att trossamfunden i detta land får arbeta under såvitt möjligt likvärdiga förhållanden. Men samtidigt som jag jämnställer kyrkan och övriga trossamfund måste jag konstatera att kyrkan ändock intar en särställning. Den gör det i åtminstone två avseenden: dels med sin historiska anknytning till staten, dels genom sin anslutning bland medborgarna. 97 % av befolkningen tillhör svenska kyrkan. Även om vi har klart för oss att alla inte är aktiva medlemmar är det alldeles uppenbart att kyrkan har en mycket stor anslutning bland svenska folket. Kyrkan har ju också som bekant en mera fullständig rikstäckning än andra trossamfund. Men till vad jag nu har sagt bör läggas att kyrkan även efter förändrade relationer förväntas uppfylla två samhälleliga önskemål. Den skall förbli en folkkyrka även framdeles. Den skall också fortsättningsvis bedriva en rikstäckande verksamhet. I vilken mån och på vad sätt dessa speciella omständigheter kan komma att påverka de framtida förhållandena mellan samhället och kyrkan får vi överlägga med trossamfunden om. Utgångspunkten måste vara att finna bästa tänkbara möjligheter för kyrkan att verka i det svenska samhället som ett fritt trossamfund. Överläggningarna

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningarna
i stat-kyrka-frågan*

sker i en så förtroendefull anda att jag hyser optimistiska förhoppningar att det skall vara möjligt att nå en för alla parter godtagbar lösning.

Herr ANTONSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Gustafsson för svaret på min interpellation. Jag har känt det angeläget att om möjligt få till stånd en offentlig redovisning under hand i det skede som överläggningarna nu befinner sig i och därmed också en möjlighet till tankeutbyte här i kammaren. Vi är helt visst överens om att svenska kyrkans ställning i framtiden är en fråga som angår och engagerar väldigt många människor i vårt land.

Det är, som statsrådet själv framhåller, omkring 97 % av medborgarna som valt att stå kvar som medlemmar i svenska kyrkan, och då kan man med fog påstå att frågan rör hela folket. Intresset och engagemanget blev också väl belyst genom debatten kring 1968 och 1972 års kommittébetänkanden.

Jag är naturligtvis helt på det klara med att jag inte kan begära några i detalj preciserade uttalanden från statsrådets sida så länge överläggningarna med svenska kyrkan pågår. Men vad som enligt min mening både kan och bör diskuteras är själva de politiska förutsättningarna, de grundläggande ståndpunkter som överläggningarna utgår från. Jag skall hålla mig till dessa och vill begära några förtydliganden från statsrådets sida.

Först vill jag emellertid uttala min glädje över att dessa överläggningar har kommit till stånd, och jag tycker att det är befogat att ge statsrådet Gustafsson en eloge för detta. Det är enligt min mening både riktigt och naturligt att svenska kyrkan själv får komma till tals i denna fråga. Det gläder mig också att statsrådet i slutet på interpellationssvaret uttalar att han anser att överläggningarna sker i så förtroendefull anda att man kan hysa optimistiska förhoppningar om en för alla parter godtagbar lösning.

Underlaget för dessa förhoppningar kan självfallet inte jag bedöma. Vad jag liksom varje intresserad vet är att man förra gången vi hade frågan uppe, alltså efter det att 1968 års beredning hade lagt fram sitt förslag, ganska starkt upplevde att det fanns motsättningar mellan regeringen och svenska kyrkan. Förslaget avvisades, som jag påpekat i min interpellation, av en nästan enig kyrklig opinion. Denna måste respekteras, och jag utgår från att det är insikt om detta som ligger bakom de nu pågående överläggningarna.

Jag noterar åtskilligt positivt i statsrådets attityd till svenska kyrkan, som det kommer till uttryck i svaret på min interpellation. Det finns dock vissa oklarheter och reservationer.

Jag kan helt instämma i att vi bör eftersträva att nå sådana lösningar som främjar och icke försvårar trossamfundens framtida arbetsmöjligheter. Detta bör gälla både trossamfunden och svenska kyrkan. Emellertid säger statsrådet också att det är ett grundläggande rättvis- och jäm-

likhetskrav att trossamfunden får arbeta under så långt möjligt likartade villkor.

Det låter sig sägas, men jag tycker att det är ganska svårt att ge konkret innehåll åt en sådan principdeklaration. Man kan dra mycket olika slutsatser av ett sådant uttalande, eftersom trossamfunden är så olika. Jag observerar också en liten glidning i ordvalet. Givetvis skall vi inte strida om ord, men jag vill erinra om att 1968 års beredning talade om likvärdiga – alltså inte likartade – arbetsvillkor. Man måste eftersträva, skrev beredningen, att de förmåner som erbjuds olika samfund och individer är lika i den betydelsen att de uppfattas som lika mycket värda. Det är något annat än att villkoren skall vara likartade.

Jag kan ansluta mig till beredningens formulering. Jämlikhetskravet bör tillgodoses – men det bör ske genom positiva åtgärder för de fria samfunden, inte genom åtgärder gentemot svenska kyrkan som kan upplevas som negativa av denna.

Likformighet är inget egenvärde på detta område och betyder inte jämlikhet, med den distinktion som jag här gör. Jag noterar också med tillfredsställelse att statsrådet i slutet av sitt svar slår fast att svenska kyrkan intar en särställning bland trossamfunden. Klara principdeklarationer är bra. Minst lika viktigt är dock att de konkreta reformförslag som läggs fram får ett så långt möjligt allmänt omfattat innehåll. Ett grundläggande och oftergivligt krav är att svenska kyrkan även i framtiden behåller en säker ekonomisk grundval. Det är nödvändigt om vi skall kunna garantera kyrkan en arbetsmöjlighet som en öppen folkkyrka med riktäckande verksamhet. Jag vill särskilt betona detta. Den nuvarande beskattningsrätten enligt församlingsstyrelselagen ger en sådan garanti.

En av huvudinvändningarna mot 1972 års förslag gällde just att beskattningsrätten skulle upphävas och ersättas med en tioårsperiod av statlig uppbörd av avgifter till svenska kyrkan. Efter tioårsperiodens utgång skulle svenska kyrkan sakna verkliga ekonomiska garantier för sin verksamhet.

På denna avgörande punkt har statsrådet inte mycket att säga i sitt svar. Han säger endast att man kan tänka sig att förlänga tioårsperioden. Detta är enligt min mening otillräckligt.

Om man skall kunna överväga att avskaffa beskattningsrätten, måste man först påvisa ett alternativt ekonomisystem som ger en säker grundval för framtiden. Ett för kyrkan godtagbart alternativ kan kanske skapas genom lagfäst statlig uppbörd av kyrkoavgifter. Det kan jag inte bedöma i dag, men i varje fall är tidsbegränsade anordningar inte godtagbara enligt min mening.

Därför vill jag fråga: Är statsrådet från sina utgångspunkter beredd att erbjuda svenska kyrkan en lagfäst och i tiden obegränsad rätt till statlig uppbörd av kyrkoavgifter? Jag är från mina utgångspunkter beredd att låta kyrkan behålla beskattningsrätten så som den är utformad i dag.

En annan grundfråga gäller församlingsstyrelselagen mera allmänt. Jag har särskilt framhållit denna i min interpellation. Den hänger nära sam-

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar
i stat-kyrka-frågan*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

man med beskattningsrätten men har betydelse långt därutöver.

På denna fråga får jag inget konkret svar av statsrådet. Jag förstår inte uttalandet i interpellationssvaret om otillbörliga ingrepp i överläggningarna. Några sådana vill jag inte alls ifrågasätta. Jag vill bara ta upp den grundläggande principfrågan, och den känner vi mycket väl efter remissbehandlingen av 1968 och 1972 års betänkanden. Kyrkan står nästan enig bakom kravet på en grundläggande lagstiftning.

Jag förstår inte heller helt resonemanget om att man först måste klara ut kyrkans organisation och vilka konkreta regler som kyrkan vill ha för sin struktur, innan man kan ta ställning till den mer principiella frågan om reglernas form, dvs. om man skall ha eller inte ha lagstiftning.

Beträffande lagstiftningens innehåll är jag helt på det klara med att den naturligtvis inte kan diskuteras nu, men en fråga som utan vidare kan besvaras är om staten är villig att medverka till någon grundläggande lagstiftning om svenska kyrkan eller inte. Här säger statsrådet Gustafsson emellertid inte mer än att man får överväga om detta kan ske utan att man kommer i konflikt med grundläggande principer. Utförligare än så tycker jag att statsrådet borde kunna svara.

Jag inser fullt väl att det kan finnas gränser som inte får överskridas från de grundläggande synpunkter som statsrådet företräder. Men var dessa gränser går måste statsrådet väl ha övervägt redan, och det bör vara möjligt att ge riksdagen någon form av anvisning om statsrådets tankar – lämpligen med anknytning till församlingsstyrelselagen som ju riksdagen väl känner till – utan att det behöver innebära något otillbörligt ingrepp i överläggningarna.

Jag vill alltså fråga: Anser statsrådet att det finns något i församlingsstyrelselagen, bortsett från beskattningsrätten, som det av principiella skäl ter sig motbjudande för statsrådet att lagstifta om i framtiden?

En tredje fråga som jag vill beröra något är huvudmannaskapet för begravningsväsendet. Om jag förstått statsrådet rätt vill man vidhålla tanken att svenska församlingar inte skall vara huvudmän ens för sina egna kyrkogårdar. Även kyrkogårdarna skall ligga under de borgerliga kommunerna, låt vara att församlingarna skall kunna få sköta praktiska ting. För mig är det verkligen en rätt främmande tanke att de borgerliga kommunerna skulle ta hand om ansvaret för kyrkogårdarna när, som statsrådet själv uttrycker det – jag är inte säker på att jag citerar ordagrant – många praktiska skäl talar för att församlingarna bibehåller ansvaret för den praktiska förvaltningen.

Jag erinrar om att den första kyrka-stat-utredningen slog fast att bl. a. frågan om begravningsväsendet kan lösas tämligen oberoende av hur förhållandet mellan staten och kyrkan utformas. Jag kan också erinra om att dåvarande kyrkoministern Olof Palme återopade detta i direktiven till 1968 års beredning och ansåg att särskild utredning borde företas om denna fråga. Jag har svårt att förstå varför man nu skall försvåra kyrka-stat-frågans lösning genom att dra in också frågan om förvaltningen av kyrkogårdarna i den mån nu detta innebär ett försvårande

av frågans lösning, vilket jag inte helt kan bedöma i dag.

Jag vill fråga: Anser statsrådet det uteslutet att låta svenska kyrkans församlingar förbli inte bara förvaltare utan huvudmän för de egna kyrkogårdarna eller i vart fall avskilja denna fråga för särskild utredning vid sidan av stat-kyrka-frågan?

De här tre frågorna – om ekonomi, lagstiftning och begravningsväsendet – är de viktigaste. Jag skall inte ta upp tiden med att gå in på andra delfrågor. Jag vill emellertid till sist ställa en fråga om själva handläggningsgången.

Statsrådet säger i sitt svar att hans avsikt är att gå ett steg längre än 1968 års beredning genom att lägga fram inte bara principlösningar utan också praktiska lösningar. Jag hade föreställt mig att det var fråga om ett nytt och som jag hoppas mera fruktbart grepp om frågorna då statsrådet valde en mera praktisk inriktning av arbetet, men tydligen avses någonting mera. Jag vore tacksam för statsrådet Gustafssons synpunkter på den frågan.

Jag erinrar om att 1968 års beredning tänkte sig ett rätt långt övergångsskede efter ett principbeslut. Svenska kyrkan skulle få sex à sju år på sig för internt utredningsarbete m. m. Av statsrådets svar kan man möjligen läsa ut att en väsentlig del av detta skall klaras av redan inom ramen för det nu pågående arbetet. Frågorna om kyrkans framtida organisation nämns ett par gånger i svaret. Skall även dessa frågor lösas i detta sammanhang? Och vilken tidsplan är i så fall tänkt för arbetet?

Angeläget är också, herr talman, att slutligen få ställa frågan, på vad sätt statsrådet tänkt sig att riksdagens partier skall få medverka i arbetet framöver. Jag tycker att det inte skulle svara mot gängse praxis att utarbeta vittsyftande reformförslag i en samhällsfråga av denna storlek och betydelse utan att partierna får vara med i någon form.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! När man tar del av interpellationen och statsrådet Gustafssons svar till herr Antonsson är det ett förhållande som man inte kan undgå att lägga märke till. Opinionen är inte längre den som herr Antonsson tycks ha som utgångspunkt för sin interpellation, inte heller inom svenska kyrkan.

Herr Antonssons utgångspunkt framgår för det första av att han karakteriserar remissvaren på betänkandet från 1968 års beredning som i huvudsak negativa till den huvudlinje för lösningen av de framtida relationerna mellan stat och kyrka som beredningen presenterade. Ett noggrant studium av det digra och innehållsrika remissmaterialet ger vid handen att denna karakteristik inte är rättvisande. Statsrådet Gustafsson konstaterar i sitt svar att remissinstanserna inte alls är så entydigt kritiska till beredningens förslag som herr Antonssons framställning i interpellationen synes ge vid handen. Detta konstaterande ligger som jag uppfattar det betydligt närmare sanningen än herr Antonssons ord, när han i interpellationen gör gällande att remissbehandlingen och debatten gett

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

klart besked om var både svenska kyrkan och det alldeles övervägande folkflertalet i vårt land står i denna fråga. I alla händelser är det så om herr Antonsson menar att remissinstanserna och debatten stöder kravet på i stort sett oförändrade relationer mellan stat och kyrka.

För det andra framgår herr Antonssons utgångspunkt av att han fäster så stort avseende vid att församlingsstyrelselagen kan bevaras. Herr Antonsson menar uppenbarligen, även om han medger att vissa reformer måste genomföras, att allt i grunden skall förbli som det är och att församlingsstyrelselagen skulle vara den säkraste garantin för att det kan bli det.

Jag finner det angeläget att peka på att denna inställning inte delas av dem som i detta sammanhang har att företräda svenska kyrkans intressen. Statsrådet Gustafsson redovisar i sitt interpellationssvar på nytt att man kommit överens om att syftet med det utredningsarbete som nu pågår med deltagande både från regeringen och från svenska kyrkan skall vara att undersöka vilka möjligheter det finns att förverkliga de grundläggande principer som 1968 års beredning har föreslagit med beaktande av de synpunkter som förts fram i remissvaren.

När man kommit överens om detta, uppfattar jag det som ett klart besked om att man från svenska kyrkans sida inte längre syftar till eller räknar med att resultatet av överläggningarna skall bli status quo. Själva det faktum att denna överenskommelse ligger till grund för det gemensamma arbetet måste tolkas som ett vittnesbörd om att svenska kyrkan är på väg mot en ny situation och att dess utsedda företrädare är beredda att aktivt verka för en fortsatt utveckling i riktning mot ett läge som på viktiga punkter skiljer sig från den nuvarande.

Detta är heller ingen nyhet. Ärkebiskopen deklarerade – långt innan de gemensamma arbetsgrupperna aktualiserades och började sitt arbete för drygt ett år sedan – att han för sin del inte anser att status quo för svenska kyrkan är en möjlighet att räkna med eller syfta till.

Samma grundinställning har klart och entydigt deklarerats av en rad andra organ och organisationer inom eller med anknytning till svenska kyrkan.

Personligen har jag funnit det naturligt att tolka dessa olika uttryck från svenska kyrkans sida för en annan grundinställning än den herr Antonsson företräder på följande sätt. Man är självfallet angelägen om att svenska kyrkan också för framtiden skall få ekonomiska och andra möjligheter att vara en öppen folkkyrka och bedriva sitt arbete över hela landet. Man bedömer tydligen möjligheterna som goda att i överläggningarna med regeringen komma fram till lösningar som tillgodoser de önskemål som man inte anser sig kunna vika från. Statsrådet Gustafssons redovisning i interpellationssvaret ger ju också vid handen att man från regeringens sida delar den bedömningen. Man delar däremot inom svenska kyrkan *inte* herr Antonssons uppfattning att status quo är nödvändigt eller ens den bästa garantin för att dessa önskemål skall tillgodoses.

Vi har från folkpartiets sida redan i vårt partiprogram av 1972 gett

uttryck för en inställning till svenska kyrkans fortsatta arbete som mycket nära ansluter till den som nu utgör grunden för det pågående utredningsarbetet. "Svenska kyrkan bör beredas goda möjligheter att bedriva sin verksamhet över hela landet", står det där.

När vårt landsmöte 1974 på nytt diskuterade stat-kyrka-frågan, upprepades och preciserades denna inställning genom ett uttalande, där det heter att "svenska kyrkan garanteras goda möjligheter att också i fortsättningen verka som öppen folkkyrka och att bedriva sitt arbete över hela landet".

Vi skulle inom folkpartiet se svårigheter att verka för lösningar av de framtida relationerna mellan stat och kyrka som tillgodosåge detta centrala önskemål *endast* om en sådan strävan komme att stå i motsatsförhållande till eller försvåra förverkligandet av ett annat centralt önskemål, nämligen att – som det heter i vårt partiprogram – "de andra samfunden skall ges en med svenska kyrkan likvärdig behandling".

Också på denna punkt förefaller statsrådet Gustafssons redovisning emellertid alldeles klar, när han säger att han "betraktar kyrkan som ett trossamfund bland andra och delar därmed också beredningens uppfattning att inget trossamfund skall ha en i princip annorlunda ställning än andra. Det är ett rättvise- och jämlikhetskrav att trossamfunden i detta land får arbeta under såvitt möjligt likvärdiga förhållanden."

För att undvika missförstånd vill jag gärna säga att när jag finner det naturligt att instämma i den delen av statsrådet Gustafssons deklaration kan jag samtidigt för folkpartiets del instämma också i fortsättningen, som innebär ett understrykande av att svenska kyrkan bl. a. av historiska skäl intar en särställning och rimligtvis kommer att göra det. Men det förtar ingenting av allvaret i det principiella ställningstagandet för en likställning och likabehandling av olika trossamfund från samhällets sida.

Den fråga som kvarstår synes därmed vara om församlingsstyrelselagen skall finnas kvar eller inte. I övrigt har statsrådet Gustafsson gett klara och otvetydiga besked om syftet med överläggningarna och det aktuella läget i de arbetsgrupper som finns.

Jag måste då säga att församlingsstyrelselagens fortsatta öde i det perspektivet inte framstår som den väsentliga fråga herr Antonsson vill göra den till.

För det första måste självfallet en enskild lags fortsatta giltighet bli helt beroende av vilka resultat man kommer till i de pågående överläggningarna. Om – vilket man kan ha anledning att förmoda – resultatet blir att de framtida relationerna måste utformas på ett annat sätt än vad som förutsätts i församlingsstyrelselagen, är det självfallet meningslöst att nu debattera dess framtida öde.

Jag har också svårt att tro att herr Antonsson verkligen på det sättet som hans interpellation på denna punkt ger en antydning om skulle se just denna fråga som så helt avgörande för svenska kyrkans framtid. Den torde snarare vara en symbolfråga, där löftet om att lagen kommer

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

att vara kvar bara är en bekräftelse på att inga väsentliga förändringar kommer att införas i relationerna mellan stat och kyrka. Men den frågan måste självfallet diskuteras i sak innan man tar ställning till de eventuella lagmässiga konsekvenserna i form av bevarande eller upphävande av församlingsstyrelselagen. Den sakprövningen pågår nu inom de fyra arbetsgrupperna.

För det andra finner jag den iver egendomlig med vilken herr Antonsson begär besked om församlingsstyrelselagens öde just nu. Från folkpartiets sida har vi ända sedan arbetsgrupperna tillsattes – och med än större kraft sedan statsrådet Gustafsson vid Fria kristna riksmötet i Jönköping för några månader sedan redovisade hur arbetet bedrivs – hävdad att detta arbete måste få slutföras utan störningar innan stat-kyrka-frågan på nytt görs till föremål för behandling i politiska sammanhang.

Vi delar helt statsrådet Gustafssons uppfattning att det inte vore på sin plats att medan överläggningarna pågår och så länge ingenting tyder på att man i dem stöter på några oväntade komplikationer ensidigt deklarera regeringens uppfattning i en av de delfrågor som man tillsammans arbetar med. Några sådana komplikationer som skulle motivera herr Antonssons fråga synes inte ha uppstått i överläggningarna.

Det här kan uppfattas som ett stöd för regeringen när det gäller sättet att handlägga stat-kyrka-frågan. Det är det också, men det är lika mycket ett uttryck för tillförsikt om att svenska kyrkan efter alltför många år av inre oklarhet i dessa frågor nu håller på att samla sig till en mera enhetlig bedömning av vilken väg man vill gå. Också när det gäller den fråga som herr Antonsson fäster särskild vikt vid i sin interpellation finns det särskild anledning att instämma i statsrådet Gustafssons ord: "Situationen är alltså den att man i första hand inom kyrkan måste enas om hur kyrkans framtida organisation skall se ut och hur man vill ha det när det gäller lagstiftningsfrågan."

Jag tror, herr talman, att det bör finnas betydande möjligheter att nå fram till de samlande lösningar som regeringen säger sig eftersträva. De möjligheterna förbättras säkert ytterligare om de pågående överläggningarna och det pågående utredningsarbetet får slutföras utan störningar.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! I svaret till herr Antonsson säger statsrådet att remissinstanserna inte alls var så entydigt kritiska till beredningens förslag som herr Antonssons framställning i interpellationen synes ge vid handen. Jag tror att det är ett ganska nödvändigt påpekande, vilket också herr Wikström har framhållit. Och jag har mycket svårt att förstå var någonstans herr Antonsson har inhämtat att "det alldeles övervägande folkflertalet i vårt land står" – och efter ett litet mellanrum kan man utläsa – "på centerpartiets linje". Så säkert är inte alls förhållandet.

Om vi ser på partiopinionen finner vi att såväl socialdemokraterna som folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna är för en förändring i den riktning som 1968 års beredning föreslog. Samtliga politiska ung-

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

domsförbund utom CUF har samma inställning. De politiska partiernas kvinnoförbund är något mer delade i sin uppfattning, men alla önskar en likvärdig behandling av trossamfunden – om jag inte minns fel. Det förbund som jag själv tillhör och är ordförande i, Broderskapsrörelsen, och som består av människor med kristen livssyn med medlemmar från både svenska kyrkan och frikyrkorna, har klart uttalat sig för en principlösning som 1968 års beredning föreslog.

Vi kan gå vidare och avläsa de kristna ungdomsförbundens inställning. Riksförbundet Kyrklig ungdom (RKU) sade 1968 så här: "Kyrkan är en gren av den allmänneliga kyrkan och tillhör en internationell och interkonfessionell gemenskap och är icke en gren av statlig eller kommunal verksamhet." Detta är en linje som sedan återkommer hos de kristna ungdomsorganisationerna, Sveriges kristna ungdomsråd och KRIS, den kristna studentorganisationen i vårt land. Vi har också i den gruppen KFUM och KFUK.

När beredningsförslaget lades på is i mars 1973 gjorde de 13 kristna ungdomsorganisationerna ett uttalande till regeringen, till riksdagen och till de politiska partierna, där man använde mycket starka ord till beklagande av vad som hänt. Man sade bl. a. följande: "Vi har med bestörtning mottagit regeringens beslut." Sedan fortsatte man:

"Såsom representanter för de kristna ungdomsorganisationerna är vi övertygade om att förändrade relationer mellan samhälle och trossamfund enligt beredningens förslag är en nödvändighet redan i dag. En reform hade på ett påtagligt sätt kunnat underlätta en fördjupad enhet inom den svenska kristenheten. Vi beklagar regeringens beslut att tills vidare stoppa allt väsentligt reformarbete i denna fråga."

Bland undertecknarna fanns också Riksförbundet Kyrklig ungdom.

Nu kan man ju säga att de kristna ungdomsorganisationerna har blivit tillgodosedda genom att diskussionerna har tagits upp på nytt, men just i det läget beklagade man mycket vad som hade hänt.

Jag kan gå vidare och hänvisa till det fria kristna riksmötet i Jönköping i februari i år. Herr Wikström var här inne på det tal som statsrådet då höll. Efter detta gjorde riksmötet ett uttalande. Det är en ganska bred opinion, som väl inte ens centerpartiet borde kunna gå förbi. Man ställde sig i uttalandet först bakom principerna i 1968 års beredning och noterade med tillfredsställelse att frågan nu tagits upp till behandling mellan direkt berörda parter, som det hette. Bakom denna formulering ligger att 1968 års beredning rörde hela fältet av relationer mellan staten – eller samhället, som det hette och skulle heta – och trossamfunden, alltså alla samfund, men att det nu gällde statens relationer till svenska kyrkan, och att det främst var en sak mellan dem. Andra bör på nuvarande stadium inte gå in i dessa överläggningar, sade man.

Riksmötet sade vidare att staten bör iakttä en positiv neutralitet till samfunden, att samfunden bör behandlas likvärdigt men att man måste ta hänsyn till varje samfunds särart. Det stämmer också väl med vad statsrådet Gustafsson sade i sitt interpellationssvar.

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningarna
i stat-kyrka-frågan*

Riksmötet slog också fast att svenska kyrkan bör få ekonomiska möjligheter till en riksomfattande verksamhet. Statsrådet uttryckte detta med orden "rikstäckande verksamhet".

Man finner alltså hos fria kristna riksmötet en alldeles klar inställning i principfrågan. Man finner vidare en positiv syn på svenska kyrkans särart och en önskan att trygga dess ekonomi inom ramen för kyrkans frihet.

Vi vet av sammanställningar över remisserna att huvudparten av remissinstanserna med anknytning till svenska kyrkan var negativ till beredningens förslag – det har klart framgått. Däremot var andra trossamfunds inställning till förslaget starkt positiv. Jag vill särskilt betona att bland dem fanns de s. k. invandrarkyrkorna. Deras situation i vårt land har ofta kommit bort i debatten. Samma inställning hade de flesta politiska och andra ideella organisationer, och även bland de centrala myndigheter som ansett sig böra ta ställning till förslaget hade en majoritet en positiv inställning till förslaget. Så var fallet också med de flesta kommuner.

Jag har, herr talman, velat ta upp tiden med denna redovisning för att i någon mån – jag upprepar det – korrigera herr Antonssons kategoriska omdöme att det alldeles övervägande flertalet i vårt land skulle vilja följa den linje som han företräder. Den bilden bör minst sagt nanseras.

Till grund för det ställningstagande som jag själv och min organisation står för ligger en omsorg om svenska kyrkan. Vi vill att kyrkan skall kunna fungera i det moderna samhället. Jag vill gärna nu som tidigare uttrycka min glädje över att statsrådet Gustafsson – liksom både han själv, regeringen och riksdagen tidigare gjort – uttrycker en positiv inställning till samfundens framtida arbetsmöjligheter. Statsrådet säger i sitt svar att han skall söka en lösning som främjar och inte försvårar arbetet. Med hänsyn till den positiva anda som interpellationssvaret visar hoppas jag att samtalen skall leda till resultat, så att det snart blir möjligt att arbeta från andra utgångspunkter än som nu sker. Svenska kyrkan behöver det. Det nuvarande osäkra läget är faktiskt inte bra.

Under detta anförande övertog fru tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr kommunministern GUSTAFSSON:

Fru talman! Herr Antonsson har ställt några kompletterande frågor till mig som jag skall försöka att kortfattat besvara.

Den första gäller församlingsstyrelselagens bibehållande. Herr Antonsson önskar här ett uttryckligt besked om församlingsstyrelselagens bibehållande.

När det gäller frågan om särskild lagstiftning rörande svenska kyrkan bör man inte – det tycker jag att jag gjorde alldeles klart i mitt svar – ingripa i de pågående överläggningarna med några bestämda principuttalanden som kan låsa positionerna. Vi bör i första hand låta de re-

*Om en redogörelse
för överläggningar
i stat-kyrka-frå-
gan*

presentativa företrädare för svenska kyrkan som nu deltar i samtalen framföra sina synpunkter, så att vi kan komma fram till en enhetlig, av praktiska hänsyn dikterad syn på frågorna om organisation och lagstiftning. Vi får tids nog tillfälle att diskutera och ventilera de mera principiella frågorna. Men på herr Antonssons uttryckliga begäran kan jag väl ändå säga så mycket att jag för dagen har svårt att se att det skulle vara förenligt med de grundläggande principerna om vi bibehöll församlingsstyrelselagen i den form den nu har.

Den andra frågan var huruvida man kunde tänka sig en lagstiftning som innebar att det inte förekom någon begränsning i tiden för statsmakternas uppbörd av medlemsavgiften för svenska kyrkan. På den punkten vill jag f. n. inte göra något kategoriskt uttalande. Vi får ytterligare diskutera frågan. Den är inte isolerad till svenska kyrkan, utan den måste ses i relation till övriga trossamfunds arbetsförutsättningar. Vi måste se den frågan i samband med vår deklarerade uppfattning, att vi skall åstadkomma såvitt möjligt likvärdiga arbetsvillkor för de olika trossamfundet.

Vad beträffar lagstiftningen över huvud taget frågade herr Antonsson om det var nödvändigt att avvakta kyrkans förslag beträffande sin egen organisation. Jag vill hänvisa till vad jag härvidlag sagt i interpellationssvaret. Vi har från regeringens sida inget önskemål om någon särlagstiftning för svenska kyrkan, men om svenska kyrkan önskar en särlagstiftning är vi beredda att överväga en sådan när vi vet vad den skulle innehålla. Det är för dagen ganska meningslöst att göra ett uttalande i vare sig positiv eller negativ riktning, eftersom vi inte vet vad kyrkan vill att en lagstiftning av den karaktären skall innehålla.

När det gäller begravningsväsendet tror jag att Johannes Antonsson och jag, att döma av hans inlägg, har samma syn. För vår del har vi sagt att – och därom tror jag att det råder allmän enighet både inom och utom kyrkan – om man förändrar relationerna mellan kyrka och samhälle, så måste begravningsväsendet bli en borgerlig uppgift. Det kan inte komma i fråga att kyrkan i en sådan situation ensam skulle svara för begravningsväsendet. Detta måste alltså bli en borgerlig uppgift. Praktiska skäl talar emellertid för att kyrkan ändå svarar för förvaltningen av begravningsväsendet med hänsyn till att det i de allra flesta fall finns en sammankoppling mellan begravningsplatser och kyrka. Jag tror inte att man skall tolka ordet "förvaltning" så snävt som Johannes Antonsson gjorde. Det är alltså helt enkelt fråga om att handlägga uppgiften. Jag går här inte in på de särskilda problem som har att göra med frågan hur man skall ordna begravningsväsendet för t. ex. andra trosbekännare, men jag förutsätter att vi så småningom skall finna någon form av lösning av detta problem. Jag delar alltså uppfattningen att det är praktiskt och klokt att kyrkan får den här förvaltningsuppgiften och att den borgerliga kommunen betalar härför, i varje fall när det gäller begravningsplatser som ligger i anslutning till kyrkan.

Herr Antonssons sista fråga gällde partiernas roll i detta arbete. Jag

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

kan inte se annat än att partierna har alla de möjligheter de vill ha att diskutera denna fråga. Jag har tidigare i kammaren förklarat att jag är beredd att lämna redovisningar i den här frågan så snart det begärs. Jag gjorde det även på det fria kristna riksmötet i Jönköping, eftersom det då var första gången jag fick en framställning om att göra det. Jag gjorde det senare även här i kammaren, och när nu Johannes Antonsson i riksmötets elfte timme har ställt en interpellation i frågan, har jag svarat så fylligt jag kan. Därmed tycker jag att partierna har det material som behövs för att föra en diskussion i frågan.

Herr ANTONSSON (c):

Fru talman! Jag skall villigt erkänna att jag blev en aning konfunderad över herr Wikströms, som jag tycker, litet onödigt polemiska attityd gentemot innehållet i min interpellation och mitt anförande nyss. Herr Wikström säger sig bl. a. vara överraskad över den iver jag visat när det gällit att få besked om församlingsstyrelselagen. Han pekade därvid på folkpartiets inställning att de fria samfundet och svenska kyrkan skall arbeta under likvärdiga förhållanden. Jag skulle ha förstått herr Wikström om jag i min interpellation eller på annat sätt hade intagit en annan ståndpunkt än den som både herr Wikström här ger uttryck åt och mitt eget parti intagit. Jag har bestämt poängterat att vi vill ha *likvärdiga* förhållanden, inte *likformiga* som jag fäste mig vid i interpellationssvaret, mellan kyrkans och de fria samfundens möjligheter att arbeta. Sedan kan vi naturligtvis ha delade meningar i vad mån man behöver reformer på det här området, men när både herr Evert Svensson och herr Wikström så bestämt säger att de fått den uppfattningen att jag inte önskar reformer utan vill ha kvar den gamla ordningen, måste jag hänvisa till vad jag har sagt, nämligen att jag inte alls önskar status quo utan att vissa reformer är motiverade och önskvärda. Det finns säkert med i protokollet när det kommer. Men jag har tillagt den reservationen att jag i dag inte kan hitta några bestämda motiv för mera djupgående förändringar beträffande relationerna kyrka – stat.

Herr Wikström och herr Svensson i Kungälv överbetonade helt säkert vad jag har syftat till när jag talade om remisskritiken beträffande utredningen 1972. Jag sade att det gällde företrädare för kyrkan samt lekmän. Beträffande remissvaren vill jag poängtera att kyrkans företrädare och dessutom, och det var vad jag egentligen ville understryka, hela den breda opinion av kyrkliga lekmän som företräds av Pastoratsförbundet, var emot huvudlinjerna i 1972 års utredning. Jag måste fråga herr Wikström om inte han också kan dela uppfattningen att församlingsstyrelselagen, enkannerligen dess beskattningsrätt, dock ger den bästa garantin för att den svenska kyrkan skall kunna få möjligheter att, märk väl poängteringen, i *hela landet* bedriva sin verksamhet. Herr Wikström som är engagerad i de här frågorna måste veta att det inte minst i glesbygderna uppstår svårigheter att bedriva en bra kyrklig verksamhet, om jag får använda ett så enkelt uttryck, om man icke har någon form

av stöd när det gäller att uppbära de medel som kyrkan måste grunda sin verksamhet på.

Det betyder inte alls att jag har en annan inställning då det gäller de fria samfunden. Jag beundrar deras arbete och den offervillighet som vi faktiskt under decennier har upplevt från deras sida, men vi måste se de geografiska realiteterna i vårt land. Jag tror att det gäller både de tunga befolkningskoncentrationerna och glesbygderna. I de senare behövs mera än inom andra områden ett markerat statsstöd, och då tycker jag att församlingsstyrelselagen med dess beskattningsrätt, och jag isolerar det till att i detta sammanhang gälla den saken, är den bästa framtids-garantin.

Fru talman! Jag skulle kanske inte bemöta herr Svensson i Kungälv, men han kunde inte låta bli att partipolemisera och tala om att jag hade skrivit i min interpellation om det övervägande folkflertalet. Jag syftade på kyrkans lekmän i Pastoratsförbundet, men han drog den konklusionen att jag menar att det övervägande folkflertalet håller på centerpartiets linje. Det har inte fallit mig in att påstå detta, även om det kan ligga någonting i det. Jag vill inte ta upp en partipolemik här, men att det ligger någonting väsentligt i den ståndpunkt vi intar visar väl ändå det förhållandet att regeringen inte fortsatte arbetet på 1972 års utrednings-förslag, en utredning där den framstående regeringsföreträdaren Alva Myrdal var ordförande, utan när herr Larsson i Luttra lämnat sin reservation och efter ett visst övervägande sköt man de tankar åt sidan som Alva Myrdals utredning hade kommit fram till.

Slutligen, herr kommunminister, har jag tolkat saken så, att vi delvis har olika synsätt. Jag får respektera att kommunministern inte lämnar mera konkreta besked i dag. Jag kan delvis förstå det, t. ex. när det gäller beskattningsrätten. Kyrkans företrädare bör ha rätten att vid över-läggningarna med regeringen framföra sina synpunkter. I fråga om vikten av likvärdiga arbetsvillkor för fria samfund och svenska kyrkan intar vi emellertid samma ståndpunkt.

Beträffande begravningsväsendet säger kommunministern att om man förändrar relationerna mellan kyrka och stat är det naturligt att begravningsväsendet övergår till den borgerliga kommunen. Jag måste säga att såvitt jag förstår måste det bero på hur djupgående man gör för-ändringarna. Om man anser – det har kommunministern sagt – att det finns praktiska skäl för att begravningsväsendet också i fortsättningen ligger på församlingarna, så har jag svårt att förstå motiveringen för att göra någon förändring.

Eftersom herr Svensson i Kungälv tog upp frågan om partiernas stånd-punkter och herr Wikström har relaterat folkpartiets inställning skall jag göra ett försök att sammanfatta centerpartiets uppfattning. Vi menar att förhållandet mellan staten och svenska kyrkan bör reformeras så att kyrkan får så stor frihet som möjligt, att man samtidigt garanterar att det grundläggande draget av folkkyrka bibehålles genom bättre arbets-villkor, att strävandena till likvärdighet med andra trossamfund bör full-

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

följas, att det bör finnas en grundläggande lagstiftning samt att kyrkan bör ha en säker ekonomi.

De reformer som vi är beredda att biträda måste utgå ifrån att svenska kyrkans karaktär av öppen folkkyrka skall bevaras. Reformerna beträffande folkkyrkans ställning får inte äventyra den ekonomiska grundvalen. Enligt centerpartiets uppfattning utgör, som jag redan sagt, den i församlingsstyrelselagen grundade beskattningsrätten den bästa garantin för folkkyrkans ekonomi. Jag är medveten om att alternativ kan diskuteras, men jag kan för min del inte ge min anslutning till tidsbegränsade provisoriska åtgärder. Vidare måste staten även i framtiden medverka till en grundläggande lagstiftning för svenska kyrkan, som fastlägger huvuddragen i dess demokratiska organisation och grunderna för dess ekonomi. Jag tror att vi i församlingslagen rent allmänt har en god grund. Därtill kan läggas vissa regler för stifts- och riksnivå. Jag har också sagt att jag anser att praktiska skäl och även vissa ideella skäl talar för att man bibehåller begravningsväsendet under kyrkans huvudansvar också för framtiden.

Slutligen vill jag konkludera med att säga att jag hoppas att ingen tror att centerpartiet har någon annan inställning än den jag framfört, nämligen att likvärdiga arbetsvillkor för svenska kyrkan och olika tros-samfund är en hörnsten i det framtida arbetet.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Herr Antonsson tyckte sig uppfatta mitt inlägg som polemiskt. Det var det faktiskt inte avsett att vara. Det var ett försök till en principdeklaration från min och folkpartiets sida i dessa viktiga frågor. Det var också ett försök att analysera de tankegångar som låg bakom herr Antonssons interpellation, och slutligen var det ett försök att precisera var svenska kyrkan f. n. står – eller rättare sagt vart svenska kyrkan är på väg.

Det här kan man illustrera med den fråga som herr Antonsson ställde till mig: Är inte fortsatt beskattningsrätt det bästa medlet att klara svenska kyrkans ekonomi? Det finns många, inte minst inom Pastoratsförbundet, som anser det, men jag har ändå uppfattat det så att de ledande inom svenska kyrkan f. n. arbetar med frågan om det finns andra alternativ. Avigsidan med beskattningsrätten är ju att ett trossamfund med statens hjälp och med fiskala medel driver in kyrkoskatten. Inom svenska kyrkan har man då funderat över om en kombination av en kraftig ökning av frivilliga offerinsatser, en förbättrad avkastning av den kyrliga egendomen, medlemsavgifter i någon form, eventuellt inkasserade genom statlig förmedling, och direkta statsbidrag skulle kunna vara ett alternativ till den nuvarande beskattningsrätten.

Jag tror att jag har rätt när jag säger att man inom svenska kyrkan söker efter en lösning som inte har den principiella svagheten att svenska kyrkan skall finansiera sin verksamhet också på det sättet att staten åtar sig att med fiskala medel driva in skatt från dem som är medlemmar.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Fru talman! Herr Antonsson var, tycker jag, ovanligt suddig i sitt inlägg här. Den fråga som det gäller är ju om man står fast vid det förslag som 1968 års beredning kom med 1972, eller inte. Håller man på de principerna är det svårt att tänka sig att ha församlingsstyrelselagen kvar med kommunala val till kyrkan, med uttaxeringsrätt, och som herr Wikström säger också med möjlighet att med fiskala medel kunna ta ut denna skatt. Det är ju det som frågan gäller i grunden.

De remissinstanser som jag redogjorde för och även den grupp som nu samtalar med regeringen har ställt sig positiva till detta principförslag. Därför måste vi söka andra lösningar än dem som herr Antonsson med all säkerhet är ute efter, nämligen i stort sett status quo.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Fru talman! Från moderata samlingspartiets sida har vi utomordentligt stort intresse av hur frågan om sambandet mellan kyrkan och staten skall utformas för framtiden. Vår utgångspunkt är att det i ett modernt samhälle med alla de påfrestningar som förvisso människor utsätts för finns ett oeftergivligt krav på att det skall finnas en lättillgänglig kyrka och ett stöd i den mänskliga tillvaron som den kan ge.

I den mån de överläggningar som har ägt rum och som äger rum rörande sambandet mellan kyrkan och staten kan leda fram till samförstånd om hur relationerna skall utvecklas är det självfallet bra. Men vad som är betydelsefullt är att dessa överläggningar inte leder fram till en mer eller mindre förpliktande "lösning" utan att en bred folkopinion har fått göra sig gällande.

Eftersom det system som nu har valts för överläggningarna har den egenheten att de politiska partierna inte har någon särskild möjlighet att göra ståndpunkter gällande där är det av visst intresse att begagna detta tillfälle för en kort deklaration. Och jag kan göra den mycket kort, helt enkelt därför att vi från vår sida kan uttrycka ungefärligen de ståndpunkter som herr Antonsson redovisat för centerpartiets del.

Vi ser det som mycket betydelsefullt att man först och främst strävar efter att ge svenska kyrkan möjligheter till en större frihet i det egna inomkyrkliga arbetet. Här har funnits en lång rad förslag, och det är beklagligt att man, när kyrka-stat-beredningens idéer föll, inte utnyttjade tillfället att ändå bedriva ett visst reformarbete på det plan som jag här har angett.

Sedan vill jag också understryka att strävan måste vara att ge alla trossamfund goda arbetsvillkor. Det hinrar inte att vissa särskilda hänsyn – som också sägs i interpellationssvaret – måste tas till svenska kyrkans ställning, framför allt mot bakgrund av den rikstäckande verksamhet som måste bedrivas. Svenska kyrkan måste vara en öppen kyrka även för människor som inte är intensivt religiöst engagerade, människor som kanske pendlar mellan tro och tvivel men som ändå i de hårda påfrestningar som tillvaron innebär vill söka det religiösa stöd som ges i kyrkan.

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

Man får inte glömma de särskilda krav som måste ställas för att kyrkan under nya förhållanden skall kunna vidmakthålla denna öppenhet även i geografisk synvinkel. Det är någonting som kommer att ställa alldeles särskilda ekonomiska krav. Mot den bakgrunden kan man inte lättvindigt avfärda – som en del här har gjort – de möjligheter som den nuvarande lagstiftningen ger.

Det skulle kanske också vara intressant att höra kommunministerns uppfattning om när förhandlingarna kan ha nått ett sådant stadium att man kan lägga fram något mer än den redovisning som här har getts. Jag vet inte om kommunministern har någon möjlighet att ange en sådan tidtabell. Jag har all respekt för att det inte är så lätt att göra det, men det skulle ändå för den fortsatta diskussionen vara av intresse att vi fick någon sådan uppgift – mot bakgrund av den risk som ligger i att man här överlägger och eventuellt kommer fram till lösningar som blir, som jag sade för en stund sedan, mer eller mindre förpliktande utan att meningarna har kunnat brytas i kammaren annat än i lösa termer, som nu är möjligt, när vi inte deltar i diskussionen.

Herr kommunministern GUSTAFSSON:

Fru talman! Låt mig säga ett par ord med anledning av vad herr Burénstam Linder och även herr Antonsson har tagit upp, nämligen frågan om den rikstäckande verksamheten och frågan om folkkyrkokaraktern. Jag har berört de frågorna i mitt interpellationssvar men kanske inte på ett sådant sätt att det tillräckligt klart har framgått hur jag ser på dem.

Jag har alltså den uppfattningen att samhället i sina överläggningar med kyrkan bör försöka uppnå att kyrkan även i framtiden blir en folkkyrka och att den bedriver en rikstäckande verksamhet.

Samma inställning hade beredningen på sin tid. Beredningen föreslog bl. a. med den utgångspunkten att kyrkan skulle få överta den nuvarande kyrkliga egendomen så att säga i utbyte mot att kyrkan fortsatte att vara en folkkyrka. Det gäller för oss, såsom jag framhållit i mitt interpellationssvar, att försöka finna vägar att ge kyrkan denna möjlighet att disponera den kyrkliga egendomen.

Om vi skall uppställa kravet på en rikstäckande verksamhet – och det tycker jag att vi skall göra – kommer det att kräva en ekonomisk medverkan från statens sida även i framtiden. En sådan medverkan förekommer redan i dag i form av ett skatteutjämningsbidrag till församlingarna.

Jag föreställer mig att vill vi ha en rikstäckande verksamhet även i framtiden får man tänka sig en sådan medverkan. Men då får man också tänka sig att vi – för att uppfylla kravet att likvärdiga förhållanden skall råda mellan rikets trossamfund – också för övriga trossamfund ställer ett häremot svarande belopp till förfogande. Vi får finna gemensamma former för hur det skall beräknas.

Jag tror alltså inte att vi utan vidare kan ta samhällets hand från kyrkan

och därmed heller inte från trossamfunden när det gäller de ekonomiska förhållandena i framtiden.

Jag har verkligen inte – jag är inte säker på om det var det herr Burenstam Linder menade – försökt se på de här frågorna lättvindigt. Jag har verkligen försökt och beflitat mig om att tränga in i det här problemkomplexet så gott jag kan.

Jag tycker att partierna har alla möjligheter att få insyn genom att jag så öppet som det över huvud taget går försöker redovisa de diskussioner som pågår och ställa material till förfogande för en diskussion.

Beträffande tidsplanen har jag tidigare sagt att detta arbete måste få ta ett par tre år. Det betyder att man får räkna med att i varje fall 1977 går åt för de här överläggningarna, innan man kan nå resultat som gör att man säkrare kan bedöma hurudana förutsättningarna är – antingen bli överens eller konstatera att det inte går att komma fram den här vägen.

Sedan måste jag säga några ord till Johannes Antonsson, även om jag hade litet svårt att följa med i hans senaste inlägg. Han ställer upp kring alla välvilliga principer som över huvud taget finns i den här frågan. Men han måste ha klart för sig att anslutning till allmänt välvilliga principer så småningom måste medföra konsekvenser – eftersom principerna skall förverkligas. Det går inte att göra på det sättet, som jag ofta finner att företrädare för Johannes Antonssons parti gör, att man ansluter sig till två mot varandra stridande principer på en gång. Om man samtidigt säger att man vill åstadkomma likvärdiga arbetsförhållanden mellan samfunden och vill ha kvar beskattningsrätt och församlingsstyrelselag för det ena av dem har man anslutit sig till två mot varandra stridande ståndpunkter. Så kan vi ändå inte ta ståndpunkt i de här frågorna! Vill vi åstadkomma – det har Johannes Antonsson deklarerat att han vill, och jag tror honom – likvärdiga förhållanden mellan trossamfunden kommer det att påverka kyrkans relation till samhället. Då måste vi ta konsekvenserna av det, och därvid får var och en, utifrån sina utgångspunkter, göra sin slutgiltiga bedömning.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Fru talman! Jag fäste mig vid herr Burenstam Linders ord om att det fanns sådana här i kammaren som hade tagit lättvindigt på frågan. Detta kan väl inte gälla herr Wikström, så det kanske var mig herr Burenstam Linder åsyftade. Men, nej, det har jag inte gjort och inte heller den rörelse som jag företräder.

När principförslaget lades fram tog vi också upp frågan om den ekonomiska situationen för svenska kyrkan. Här har nämnts att principförslaget innebar att man skulle ha en övergångstid på tio år med antingen uppbördshjälp avseende en avgift eller också någon sorts skatt. Vi sade till att börja med att det måste vara alldeles klart att det skulle gälla en avgift, som människor skulle betala till svenska kyrkan, men att begränsningen till tio år var onödig. Vi ansåg att man finge ta ställning

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar-
na i stat-kyrka-frå-
gan*

*Om en redogörelse
för överläggningar
i stat-kyrka-frågan*

till det i framtiden. Fungerade uppbördshjälpen från samhällets sida väl, frågade vi oss varför samhället inte skulle kunna vara generöst och lämna denna uppbördshjälp även i fortsättningen. Förutsättningen härför skulle vara – jag upprepar det – att det var en avgift och att det inte skulle vara möjligt att sätta in fiskala åtgärder för att driva in den.

Jag vill också påminna om, fru talman, att vi vid ett tidigare tillfälle talade om att det bör vara en grupp människor med så stort förtroende som möjligt inom svenska kyrkans organisation som skulle tala direkt med staten. Vi känner ju alla de konstitutionella besvärligheterna i det sammanhanget, men vi menade att det var viktigt att frågan om statens förhållande till svenska kyrkan inte gjordes upp över svenska kyrkans huvud.

Jag ville bara säga, fru talman, att detta är en fråga där man givetvis får visa stor varsamhet. Men det är klart att många människor och även jag blir otåliga. År 1958 – eller om det var på hösten 1957 – fattade riksdagen beslut om att utredningen skulle tillsättas. Det är alltså snart 20 år som vi har arbetat med dessa frågor, och det är klart att man i varje fall vill se någon ljusning skymta i samband med att ett resultat eller en uppgörelse nås.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Det är mig alldeles främmande att beskylla någon annan för lättvindighet i den här frågan. Jag har stor respekt för både herr Antonssons och herr Burenstam Linders engagemang och kunnighet i dessa frågor. Jag vill bara till herr Burenstam Linder säga att såvitt jag har uppfattat det är alla partier överens om att vi skall visa respekt för svenska kyrkans önskan att i framtiden vara en öppen folkkyrka och att kunna bedriva sitt arbete i hela landet. Det har vi i folkpartiet utsagt både i vårt partiprogram och i senare uttalanden.

Vad debatten gäller är frågan om vilka finansieringsformer svenska kyrkan kan ha – eller rättare sagt avvägningen mellan olika finansieringsmodeller. Redan nu bedriver svenska kyrkan sin verksamhet ekonomiskt med stöd av kyrkoskatt, direkta statsbidrag, avkastningen av fondmedel och frivilliga offer. I framtiden får man räkna med samma källor. Det som man diskuterar är närmast om kyrkoskatten kan ersättas med någon form av medlemsavgift, som inkasseras med eller utan statens hjälp.

Jag är alldeles övertygad om att de ledande inom svenska kyrkan skulle föredra en modell där man kan avstå från kyrkoskatt och få medlemsavgiften inkasserad på annat sätt än genom att staten fiskalt driver in den. Dessutom hoppas och räknar man på ökade direkta statsbidrag, större frivilliga offer och kanske en ökad avkastning av den kyrkliga egendomen, som ju kyrkan själv skulle få ta ansvar för.

Valet står alltså mellan att å ena sidan säga att allt skall vara som det nu är, å andra sidan mena att avvägningen mellan dessa olika finansieringsformer kan och säkerligen måste bli annorlunda. Det är alltså

i fråga om angelägenheten av att vara lyhörd för de existerande önskemålen inom svenska kyrkan om att inte till varje pris vidmakthålla en kyrkoskatt, som i sin fiskala utformning har betydande nackdelar, som våra uppfattningar går isär.

Herr ANTONSSON (c).

Fru talman! Kommunminister Gustafsson menade att det skulle vara motstridiga ståndpunkter att å ena sidan vilja ha likvärdiga arbetsförhållanden för de fria samfunden och svenska kyrkan, å andra sidan önska att församlingsstyrelselagen med beskattningsrätten bör bibehållas.

Jag bedömer inte detta som motstridiga ståndpunkter. För mig är det väsentligt, som jag sagt i mitt anförande med anledning av svaret på interpellationen, att vi bereder de fria samfunden och svenska kyrkan likvärdiga – observera att jag säger likvärdiga – arbetsvillkor. Men vi måste ha klart för oss att det ändå finns en skillnad mellan svenska kyrkans och de fria samfundens förutsättningar på ett par punkter.

För det första kräver man av svenska kyrkan att alla medborgare som så önskar skall ha tillgång till dess tjänster i olika avseenden.

För det andra måste väl även herr Wikström erkänna att det finns ganska stora geografiska skiljaktigheter i förutsättningarna att bedriva det som vi kallar religiös verksamhet i vårt land. Därför kan jag tänka mig att man bibehåller församlingsstyrelselagen med beskattningsrätten och samtidigt är generös just för att åstadkomma likvärdiga möjligheter – bl. a. när det gäller ekonomiskt stöd åt de fria trossamfunden – naturligtvis till lokaler, naturligtvis till avlöning av predikanter, till ungdomsverksamhet etc.

Jag har poängterat att vi från vårt håll icke en gång för alla är bundna i fråga om just beskattningsrätten, men vi ser helst att den bibehålls. Jag har uttryckt det så att alternativ kan diskuteras, men mer tidsbegränsade provisorier kan inte övervägas. Under alla förhållanden måste systemet för svenska kyrkans finansiering utgå från kravet på en sammanhållen och solidariskt finansierad folkkyrka.

I övrigt tycker jag inte att det i vissa principiella frågor, som är av stor vikt, finns så betydande åsiktsskiljaktigheter här. Jag vill än en gång understryka att vi från vårt håll säger att förhållandet mellan svenska kyrkan och staten bör reformeras så att kyrkan får så stor frihet som möjligt, samtidigt som garantier för folkkyrkan behålls genom en grundläggande lagstiftning och en säker ekonomi. Strävandena efter bättre arbetsvillkor för andra trossamfund bör fullföljas. Det är för oss det väsentliga i dessa frågor.

Eljest är vi beredda att diskutera praktiska reformer inom kyrkan, men i det sammanhanget är det ju – vilket vi också tycks vara överens om här – kyrkan själv som bör ange riktlinjer för en revision av de inomkyrkliga förhållandena. Jag kan som exempel på praktiska reformer säga att kyrkomötet, som vi bara har haft femte år, borde kunna ersättas av ett permanent organ på riksnivå med starkt lekmannainslag; att man

Nr 135

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar
i stat-kyrka-frågan*

Måndagen den
24 maj 1976

*Om en redogörelse
för överläggningar
i stat-kyrka-frå-
gan*

på stiftsnivå borde kunna ha också de nuvarande stiftstingen som permanenta organ: att kyrkan får en riksstyrelse med representanter både för kyrkan i dess egenskap av kyrka och för lekmannainflytandet.

Det är sådana reformer som jag tror skulle stärka kyrkans egen ställning och som jag för min del är helt öppen för.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Fru talman! Då jag för en stund sedan här använde ordet "lättvindig" var det alls inte för att känneteckna någons inställning i de svåra frågor som vi här diskuterar. Jag tror tvärtom att alla nalkas dessa spörsmål med stort allvar. Det jag sade var att när man här diskuterade avskaffande av församlingsstyrelselagen, så betraktade man med alltför stor lättvindighet de ekonomiska konsekvenser som det skulle innebära särskilt vad avser möjligheten för svenska kyrkan att fungera som en öppen folkkyrka för hela riket. Att det här finns hänsyn som går utöver vad som sades i interpellationssvaret och vad jag har haft tillfälle att höra tidigare i debatten visas ju också av den deklaration som kommunministern gjorde i sin replik till mig, en deklaration som jag tror det är betydelsefullt att vi fick.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Föredrogs men bordlades åter
konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:55
finansutskottets betänkande 1975/76:42
skatteutskottets betänkanden 1975/76:62 och 65
justitieutskottets betänkanden 1975/76:40-43
försvarsutskottets betänkanden 1975/76:38-41
socialförsäkringsutskottets betänkanden 1975/76:40 och 42
socialutskottets betänkande 1975/76:45
utbildningsutskottets betänkande 1975/76:28
jordbruksutskottets betänkande 1975/76:45
näringsutskottets betänkanden 1975/76:38, 56, 60 och 63

§ 15 Fru tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle

dels skatteutskottets betänkande nr 62 uppläsas närmast efter utbildningsutskottets betänkande nr 28,

dels näringsutskottets betänkande nr 38 sättas närmast efter socialförsäkringsutskottets betänkande nr 42.

§ 16 Anmälades och bordlades

Skrivelse

1975/76:214 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

§ 17 Anmälades och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1975/76:64 med anledning av dels propositionen 1975/76:142 om upplysning i alkohol- och tobaksfrågorna och om anslag till hälsovårdsupplysning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till skatteutskottet, jämte motion, dels övriga till utskottet hänvisade motioner rörande alkoholpolitiken

§ 18 Anmälades och bordlades

Motioner

1975/76:2560 av herr *Bohman m. fl.*1975/76:2561 av herr *Josefson m. fl.*1975/76:2562 av herr *Löfgren*

1975/76:2563 av fru *Troedsson* och herr *Magnusson* i Borås med anledning av propositionen 1975/76:178 om ändrade avdragsregler för egenavgifter, m. m.

§ 19 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 24 maj

1975/76:382 av herr *Fågelsbo* (c) till herr justitieministern om åtgärder mot våldshandlingar av s. k. raggare:

Den svenska poliskåren utsätts för stora risker genom den provocering som sker vid upprepade tillfällen av s. k. raggare eller av bilburen ungdom, som det heter i förfinad omskrivning. En mycket allvarlig händelse inträffade på västkusten under det senaste veckoslutet, då en ny polisbil helt förstördes. Först vältes bilen och därefter kom stenar och andra tillhyggen till användning. Detta var bara ett exempel. Det förekommer många liknande händelser nästan varje veckohelg.

Vilken rekommendation ger justitieministern poliskåren för att komma till rätta med denna tilltagande avart i vårt samhälle?

§ 20 Kammarerna åtskildes kl. 18.36.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert